

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1952. G.

13. APRILĪ

Nr. 15 (378)

10. un 11. martā uz kārtējo sesiju bija sanākusi Latvijas PSR Augstākā Padome. Republikas likumdevējs orgāns apsprieda svarīgus politiski ekonomiskos jautājumus, nosprauda vadošas līnijas Padomju Latvijas saimnieciskās un kultūras dzīves tālākai attīstībai. Sesijas darba kārtības pirmais punkts bija Latvijas Padomju Socialistiskās Republikas 1952. gada Valsts budžeta un Latvijas PSR 1950. gada Valsts budžeta izpildes pārskata apstiprināšana.

Budžets padomju zemē ir nozīmīgs socialistiskās celtniecības terocijs, ar kuru valsts mobilizē līdzekļus tautas saimniecības finansēšanai, ledzīvotāju sociālo un kultūras vajadzību apmierināšanai, padomju zemes varenības nodrošināšanai. Un vienmēr mūsu budžets, vienalga — val aplūkojam visas Savienības, republikas vai arī vietējos budžetus, spilgti pauž padomju tautas materialās labklāpības un kultūras limeņa nemīgtu augšupeju. Tas pilnā mērā izpaužas arī nupat notikušajā Latvijas PSR Augstākās Padomes sesijā.

Republikas finansu ministrs b. V. Lecis ziņoja par budžeta izpildes rezultātiem 1950. gadā un sniedza pagaidu datus par budžeta izpildījumu 1951. gadā. Referenta minētie skaitļi un fakti aptvēra daudzas mūsu dzīves nozares, dziļi iesniedzās šo atsevišķo nozaru specifiskās problēmās. Bet aiz detaļām nepazuda kopīgā aina. Un jāseka, ka tā ir skaista un varena aina — ražena darba, jaunais patosa, spožu panākumu aina. Katrs rublis, ko izlietojusi mūsu republika, likts lietā, lai arvien straujāk pieņemtos spēkā Padomju Latvijas rūpniecība un lauksaimniecība, lai tirdzniecība arvien pilnīgāk apmierinātu tautas prasības, lai sociālo un kultūras iestāžu tīkls arvien plašāk aptvertu ledzīvotāju intereses un vajadzības.

Lielie panākumi, kas gūti visās dzīves jomās, nav, kā saka, nokrituši no gaisa. Tie nākuši neatlaidīga darba rezultātā, konsekventā cīņā parvarot šķēršļus un grūtības, sistemātiski uzlabojot darba organizāciju, ceļot kadru kvalifikāciju, mācoties no vecāko padomju republiku pieredzes un parauga.

Sevišķi nopietni trūkumi vēl joprojām vērojami Vietējas rūpniecības ministrijas, Mežu rūpniecības ministrijas un Viegļās rūpniecības ministrijas darbā. Vietējas rūpniecības ministrijas uzņēmumi, piemēram, vēl arvien cieš zaudējumus preču šķiru neievērošanas un neražīgu izdevumu pieļaušanas dēļ. Mežu rūpniecības ministrijas sistēmā saduramies ar mechanizācijas un progresīvo darba metožu neaplietošanu. Vairāki Viegļās rūpniecības ministrijas uzņēmumi radījuši zaudējumus tādēļ, ka nav stingri pildījuši noslēgtos līgumus, devuši zemas produkcijas kvalitāti, nesaimnieciski izlietojuši darba algu fondu. Virkni citu trūkumu dažādu uzņēmumu un iestāžu darbā minēja deputāti, apsprieždami finansu ministra ziņojumu. Taču, kā to ik dienas redzam reālajā dzīvē un kā tas atspoguļojies 1950. gada un 1951. gada budžeta izpildes gaitā, visi trūkumi mūsu uzņēmumu un iestāžu darbā tiek sekmīgi likvidēti, grūtības pārvarētas, un dzīve strauji iet uz priekšu. Izšķirēja loma šai cīņā par darba uzlabošanu, par nemīgtas augšupejas nodrošināšanu visdažādākajās nozarēs ir republikas partijas organizācijai, kas, izpildīdama VK(b)P CK un personīgi biedra Staļina norādījumus, organizē, iedvesmo un vada Padomju Latvijas darbaļaudis arvien jaunu un jaunu panākumu sasniegšanai.

Latvijas PSR Augstākās Padomes apstiprinātais Valsts budžets 1952. gadam liecina, ka visās republikas dzīves nozarēs atkal esam spēruši krietnu soli uz priekšu. Ikviens jaunā budžeta pants uzskatāmi rāda bolševiku partijas un padomju valdības lielo gādību par latviešu tautas labklājību, par republikas darbaļaudu materialo un kultūras bagātību valrošanu. 381 miljons 393 tūkstoši rubļu vai 62,7 procenti no visiem budžeta izdevumiem paredzēti sociālo un kultūras pasākumu finansēšanai. No šīs summas izglītībai tiek piešķirti 473 miljoni 892 tūkstoši rubļu. Te neietilpst izdevumi republikā esošo PSRS Augstākās izglītības ministrijas sistēmas augstāko mācības iestāžu, Savienības ministriju mācības iestāžu, fabriku un rūpniecības apmācības skolu un darba rezervju arodskolu uzturēšanai, jo šīs mācības iestādes finansē no Savienības budžeta.

Republikas budžetam, tāpat kā visas Padomju Savienības Valsts budžetam, ir spilgti izteikti mērķtiecīgi jaunais raksturs. Milzīgas summas atvēlētas kapitālajai celtniecībai, mūsu rūpniecības un lauksaimniecības tehniskās varenības atpūrināšanai. Cik krasi tas atšķiras, piemēram, no ASV valdības kļūdes politikas, kur pēdējos gados vairāk nekā 90 procenti visu budžeta līdzekļu virzīti militārā izdevumu, jauna kara gatavošanas un propagandas vajadzībām.

Budžets mūsu zemē ir stingrs, nepārkāpjams likums. Ne tikai attiecīgo ministriju, bet visas sabiedrības uzmanība tagad diendienā koncentrējama uz to, lai šis likums tiktu izpildīts precīzi un laikā — kā lenākumu, tā izdevumu dāļā. No tā atkarīgi republikas ekonomikas un kultūras augšupejas tempi.

Republikas darbaļaudim neatlaidīgi jācīnās, lai arvien straujāk un pamaigāk visos uzņēmumos ieviestu jauno tehniku un progresīvo tehnoloģiju, uzlabotu darba organizāciju un plānošanu, likvidētu izejvielu pārtēriņu, izskautu brāķi un zemas kvalitātes produkciju, nostiprinātu saimniecisko aprēķinu kā socialistiskās saimniecības pamata metodi. Tas ir ne vien saimniecisko un inženierietehnisko darbinieku uzdevums un gūda lieta. Kā aktīviem komunisma celtniecības līdzdalībniekiem šeit plašs darba lauks paveras arī zinātnes, kultūras un preses laudim, literātiem un citiem ideoloģiskās frontes darbiniekiem, kuriem republikas darbaļaudžu lielā cīņā par tautas saimniecības attīstības plānu izpildi, par budžeta izpildi jāpaceļ visas sabiedrības uzmanības degpunktā, ar savu darbu un iedvesmojošo vārdu jāieklaujas šai cīņā.

Latvijas PSR Augstākā Padome savā sesijā apstiprināja arī vairākus starpsesiju laikā pieņemtos administratīvi organizatoriskiem jautājumiem veiktos Augstākās Padomes Prezidija Dekretus. Sesija nolēma levertot līdzšinējā Augstākās Padomes Prezidija priekšsēdētāja prof. Augusta Kirhenšteina lūgumu atbrīvot viņu no APP priekšsēdētāja pienākumiem sakarā ar vecumu, vājo veselību un lielo slodzi zinātniskajā darbā un par Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija priekšsēdētāju ievēlēja partizamo sabiedrisko un kultūras darbinieku Kārlī Ozoliņu.

Augstākās Padomes sesija savu darbu beigusi. Latviešu tautas pārstāvi apsprieduši darba kārtībā paredzētos jautājumus un pieņēmuši svarīgus lēmumus, kuru izpildei tagad mobilizējami visi republikas darbaļaudžu spēki.

PSRS AUGSTĀKĀS PADOMES PREZIDIJA DEKRETS

Par Rīgas, Daugavpils un Liepājas apgabalu izveidošanu Latvijas Padomju Socialistiskajā Republikā

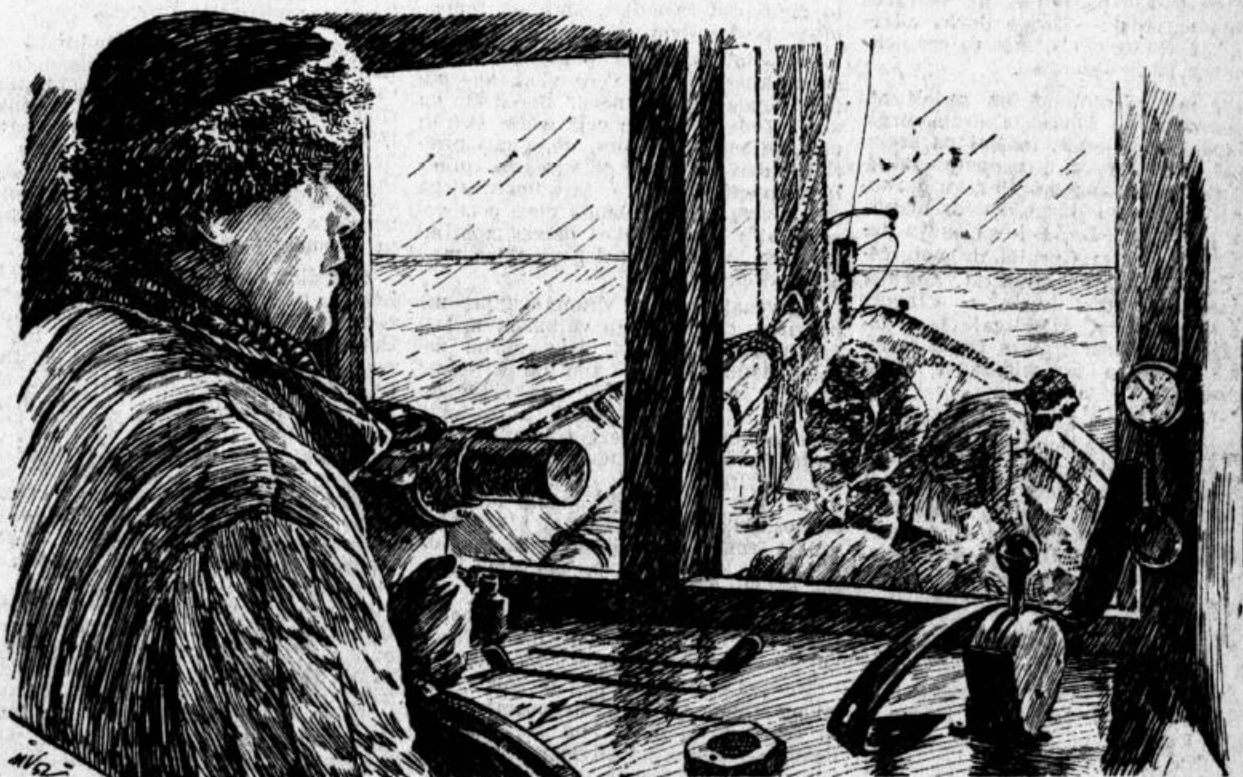
Apstiprināt Latvijas Padomju Socialistiskās Republikas Augstākās Padomes Prezidija iesniegumu:

1. Par Rīgas apgabala izveidošanu ar centru Rīgas pilsētā.
Rīgas apgabala iekšējās: Rīgas pilsētu (atstājot to republikaniskajā pakļautībā), Jelgavas pilsētu un Alojās, Alūksnes, Apes, Baldones, Bauskas, Cēsaines, Cēsu, Elejas, Ērgļu, Gaujenes, Gulbenes, Jaunjelgavas, Jelgavas, Limbažu, Madonas, Ogres, Pļaviņu, Rīgas, Rūjienas, Saulkrastu, Siguldas, Smiltenes, Valkas un Valmieras rajonus.
2. Par Daugavpils apgabala izveidošanu ar centru Daugavpils pilsētā.
Daugavpils apgabala iekšējās: Daugavpils pilsētu un Abrenes, Aknīstes, Balvu, Dagdas, Daugavpils, Grīvas, Ilūkstes, Jēkabpils, Kārsavas, Krāslavas, Krustpils, Līvānu, Ludzas, Maltas, Neretas, Preiļu, Rēzeknes, Varakļānu, Viļānu un Zilupes rajonus.
3. Par Liepājas apgabala izveidošanu ar centru Liepājas pilsētā.
Liepājas apgabala iekšējās: Liepājas pilsētu, Ventspils pilsētu un Aizputes, Alsungas, Auces, Dobeles, Dundagas, Kandavas, Kuldīgas, Liepājas, Priekules, Saldus, Skrundas, Talsu, Tukuma un Ventspils rajonus.

PSRS Augstākās Padomes Prezidija Priekšsēdētājs N. ŠVERNIKS

PSRS Augstākās Padomes Prezidija Sekretārs A. GORKINS

Maskavā, Kremli, 1952. gada 8. aprīlī

Kapteinis Juris Kanepons ar savu komandu zveja

M. Vitoliņa zīmējums

TRB-2015 KAPTEINIS UN VIŅA KOMANDA

Paši zvejnieki vēlāk izteicās tā:
— Nekā sevišķa tur nebija. Sanāca viri, sabāza galvas kopā, gudroja, nu, un izgudroja ar.

Taču gluži tik vienkārši tas vis nebija. Paša sākumā jāievēro: jūra vētraina, zvejas apstākļi nelabvēlīgi, nupat sapemtais, vēl koši zaļais traleris bezspēcīgi lēka pa viļņu grēdām un reizēm pat neklausā stūrei. Tad — viņu tukšās spaiļes un — piedzīvojušo traleru kapteini Adama un Arāja brangie lomi. Un beidzot — komandas vīru pieviltās cerības un sagaidītāju drūmas sejas, kad TRB-2015 vakaros pļestāja krastmalā. Kaut ko vajadzēja uzsākt. Bet ko?

Lūk, ar šo jautājumu tralera jaunais kapteinis Juris Kanepons nodarbojās vairākas diennaktis. Ne jau pirmo reizi viņam gadījās sastapties ar grūtībām, un līdz šim Kanepons vienmēr pratis tās pārvarēt. Taču šoreiz nekas nenāca prātā. Likās, ka viss labākajā kārtībā — zvejas kuģis gluži jauns, trals nupat tikai no rūpniecības atstūts, viņam pašam un mehanikim Aleksandram Kožuchovam jūrscolas diplomu un bagāta jūrnīku pieredze, arī pārejē apkalpes vīri beiguši Zivju rūpniecības ministrijas kursu. Sākumā divdesmit trīs gadus vecais kapteinis grīdēja visam atnest ar roku un pajauties uz savu velksmi... Cik viegli būtu mierīgi sēdēt krastā un nogaidīt, kamēr vējš norimsies un garais trals vairs nepiesīs mežglos... Tā taču rīkojās viens otrs! Vai tad vēl vakar, izsūdzot draugam savas bēdas, viņš nebija dzirdējis mierinājumu: «Jūras zveja ir īsta loterija — kādreiz laimējas, kādreiz nē. Te nav ko uztraukties.» Un ko viņš, Juris Kanepons, bija atcirtis? Domās TRB-2015 kapteinis atkārtēja vakardienas sirdīgos vārdus: «Nē, zveja nav nekāda loterija! Tikai nedrīkst salikt rokas klēpi, nedrīkst gaidīt, kamēr zivis pašas lidis tiklā. Jāstrādā un jāapgūst jaunākie tehniskās sasniegumi!»

Tas bija tikai vakar. Un šodien viņš jau pats cīnījās ar kārdinājumu salikt rokas klēpi un nogaidīt. Nē, nekād! Kaut kas jādara, un jo ātrāk, jo labāk. Bet ko uzsākt, ko?

Tā viņš sēdēja kuģa nelielajā kajītē, gaismatāno galvu cietajās plaukstās atspiedis, un domāja. Būdamists, «vētru apstājs» jūrnīks, Juris Kanepons neatzina «beizejas situācijas». Vai tad viņš nebija skolots un mācījis, lai ar nupat saņemto stūrmanu diplomu kabatā vadītu dzimtenes kuģus tālos reisos? Viņš brauca uz «Turaidas», uz «Dzintarkrasta», par

kapteina vecāko palīgu uz «Gunas» un uz Vissavienības jūras zivju un okeanografijas zinātniski pētnieciskā institūta kuģa. Arī tad ne vienu reizi vien bija jāpārvar lielas grūtības. Un tas lika pārvarēties!

Taču visus tos gadus viņš nebija rīkojis uz savu roku, viņu vadīja citi gudrāki, tālredzīgāki vīri. Bet tagad viņš pats stāvēja komandas priekšgalā, viņam pašam jādod rīkojumi. Te Juris Kanepons atjēdzās. Kas par blēnām! — viņš sev pārmeta. — Vai tad es esmu viens? Mani joprojām vada tie paši cilvēki, kas mani mācīja, kapteini, ar kuriem kādreiz strādāju kopā, zvejnieku artēla «9. maijs» priekšsēdētājs Vitols. Kas es varēju šaubīties? Vai tad Adams un Arājs ar saviem traleriem jau pašā pirmajā dienā pārveda vairākas tonnas zivju? Viņiem izdevās pilnīgi apgūt jaunās, modernās zvejas metodes. Arī man tas pa spēkam. Un Juris Kanepons nolēma nepadoties.

Jaunais kapteinis atcerējās savu labāko skolotāju, veco «Turaidas» kapteini Eriku Tomsonu, likās pat, ka viņš dzird tā balsti: «Ja stūre viņos neklausā, tas nozīmē, ka kuģim nepieciešams svārs...» Skaidrs! Bet kā ar spailēm? Kā atgūt pirmās dienas nokavēto un panākt biedrus, kas plāna izpildes ziņā izvirzījušies tālu priekšā?

Tai pašā vakarā, kad visi pārējie jau sen bija aizgājuši un Mangalū zvejnieku osta šķita pilnīgi tukša, kuģa TRB-2015 kajītē pulcējās seši vīri. Pie galdi, gluži kā oficiālā sanāksmē, stāvēja Juris Kanepons. Viņš stāstīja komandai par trala zvejas iepatnībām un par labāko Padomju Savienības zvejnieku kolchozu pieredzi. Pēc katra teikuma Kanepons ar kreiso roku pļeglauda matus, otra visu laiku rotālās ar zīmuli. Viņš manāmi nervozēja. Tagad viss atkārtās no tā, vai izdosis pārliecināt zvejniekus divas dienas palikt krastā, lai veiktu viņa ierosinātos uzlabošanas darbus.

Vīri klusēja. Vējš dziedāja vānīs, šalca tuvē jūra, bet telpā valdīja dziļš klusums. Kapteinis neskubināja zvejniekus. Piedzimis un uzauzdis starp tiem, viņš labi zināja, ka bēdriem jāļauj pārdomāt nupat dzirdēto. Gaismas kūļi caur iluminatoriem sprāucās kajītes zilganajā, pļemēkētajā gaisā. Zvejnieki, gērbusies brezentā vai elļas mēteļos un augstos gumijas zābakos ar atlocītiem stulmiem, bija novietojušies kur kurals.

Kā pirmais ierunājās stūrmanis Hugo Strazdiņš:

— Jā, kaut ko tādu gan vajadzētu... — viņš aprāva teikumu.

Tad vārdu nēma Aleksandrs Kožuchovs. Viņš apzinājās, ka tieši no viņa kara flotes motorista zvejnieki gaida pirmo ierosinājumu. Latviski viņš jau runāja tīri labi, tikai ar krieviem raksturīgo mīksto akcentu:

— Biedri! Mums ir izdevība pašu spēkiem veikt visu nepieciešamo plāna izpildīšanai. Ko tad mēs gaidām? Apšpriedisim kapteina priekšlikumu visos skūpos un sāksim strādāt.

Tralmeistars izklāja uz gaida zvejas kuģa un trala rasējumus. Daudz viņam nenācās skaidrot, jo zvejnieki, tulzniekiem priekšiem izsekojot plāna līnijām, drīz vien paši visu saprata. Kad atskanēja pirmais «neder, nekur neder», Kanepons zināja, ka ledus ir lauzts. Viņš bija baidījies vienīgi no klusēšanas, kritika un ierosinājumi pasākumam varēja nākt tikai par labu.

— Doma par papildus balastu, manuprāt, pareiza, — teica vecais zvejnieks Jānis Ansons. — Bet novietot to tilpnē nav nekādas nozīmes. Ja gribi, lai kuģis labāk klausā stūrei un sānu vējš to nenovirza, balasts jānovieto vairāk uz priekšu, apmēram zem kajītes.

— Pareizi, — piekrita mehanikis, — viļņos būs lielāka stabilitāte.

— Iekrausim vienkārši akmeņus, — iekaisa pats jaunākais komandas loceklis motorists Jānis Rausis. — Divas tonnas akmeņu, tas tikai būs joks!

— Un ko mēs iesāksim ar tralu? — valcāja tralmeistars, kad bija nolemts jau nākošajā rītā sākt nest akmeņus uz kuģa.

— Auklas pārāk valīgas, vai tad tu neredzi, — paskaidroja kapteinis. — Izdārsim spaili un pēc tam pļesāstisim kā nākas.

— Krātuvi arī vajag pārkonstruēt, — piebilda Hugo Strazdiņš. — Līnumam jābūt platākam, citādi tas ādeni rauj līdz un palēnina tralera gaitu.

Tai vakarā zvejnieki vēl ilgi sprieda. Kad viņi beidzot piecēlās, viss bija izlemts: palielinās kuģa balastu, uzlabos trala konstrukciju un tikai tad dosies selgā. Klāt nāca vēl mehanika Kožuchova ierosinājums sevišķi uzmanīgi kopt tralera dizelmotoru un bez plāna paredzētā profilaktiskā remonta nobraukt divkārtu jūdžu skaitu — 1500 jūras jūdzes.

Reiz iekustināti, zvejnieki vairs nebija apstādīnāmi. Katram gribējās pēc iespējas ātrāk pārbaudīt pasākuma rezultātus, tādēļ neviens neželēja pūlīti.

Turpinājums 4. lapa pusē

Partija aicina visus literāturas un mākslas darbiniekus pilnveidot savu meistartību, celt daiļrades idejiski māksliniecisko līmeni, ledvesmas pilnais darbs, raksturot un teātru darbinieku cīņu par partijās un biedra Stalina norādījumu izpildīšanu nodrošinās padomju dramaturģības, padomju teātra mākslas tālāku augšupeju.

Kulturas dzīve Padomju Latvijā

CĒSINIEKI GATAVOJAS SKATEI

Mākslinieciskās pašdarbības rajona skatē Cēsis rosīgi gatavojas 10. visdaudzākā Cēsu rajona iestāžu, uzņēmumu, kolchozu un skolu kolektīvi ar pāri par 2300 dalībniekiem, kā arī 106 solisti, duetu izpilētāji, deklamatori un tautas mākslas meistari ar vairāk nekā 200 priekšmetiem, daiļrunām, lietiskās un iedziedātās mākslas darbiem.

No 42 koriem, kuros apvienojušies ap 1460 dziedātāji, sevišķi cēlonīgi gatavojas Sērmūkšu ciema tautas nama sieviešu koris, kas vieslīdz septiņgadīgās skolas direktora Krampja vadībā jau iestudējusi visas skates repertuāra dziesmas.

Sekmīgi strādā arī Cēsu rajona kultūras nama koris, ko vada Alfreda Kalniņa vārdā nosauktās mūzikas vidusskolas direktors B. Krasņiņš, jauktie kori Mažstrāupes, Rencēnu un Raunas ciema tautas namas un kolchozā «Zelta druvas».

Skatuvisko uzdevumu sagatavošanā, kur piedalās 39 lauku un pilsētas dramatiskās kopas, sevišķi izceļas Mārsnēnu ciema lauksaimniecības arteļa-miljonāra «Stalīna ceļš» kolektīvi (rež. E. Plaušis un A. Titāns), kas iestudējuši un jau vairākkārt izrādījuši E. Zālītes lugu «Vārds sievietēm», kā arī Ieriņu ciema tautas nama un Rencēnu ciema Dzerēnska vārdā nosauktā kolchoza kolektīvi ar N. Vētras lugas «Ar dziesmiņu drūnā gājā» jauniestudējumiem. Rajona labākā dramatiskās pašdarbības vienība — Cēsu kultūras nama drāmas ansamblis (rež. E. Krasņiņš) pabeidz gatavot V. Šohko lugu «Aiz otrās frontes».

Sekmīgi tiek veikti arī skates organizatoriskie priekšdarbi. Skates komisija sadalījusi rajonu 8 mikro-rajonos, kuru centros jau jūnija sākumā notiks skates pirmais gājienš labāko kolektīvu izvirzīšanai uz rajona skati Cēsīs. Februārī un martā Cēsis noritēja vairāki koru dirigentu, režisoru un deju kolektīvu vadītāju semināri, bet skates komisiju locekļi un kultūras nama darbinieki sniedz regulāri metodisko palīdzību kolektīviem uz vietām. Šodien visos mikro-rajonos notiek pirmie koru kopmēģinājumi.

GADA KONCERTS

Pagājušā svētdien Bauskas kultūras namā notika rajona rūpniecības kombināta mākslinieciskās pašdarbības kolektīvu atskaites koncerts. Plašā programma, ko sniedza jauktais, sieviešu un vīru koris, orķestris, deju kopa un solisti, liecināja, ka kombināta mākslinieciskās pašdarbības pulciņu dalībnieki gada laikā guvuši labus panākumus.

KURSI TELOTĀJĀ UN LIETISKĀJĀ MĀKSLĀ

Liepājas novada pētīšanas muzejs noorganizējis divu mēnešu ilgos kursus tēlotājas un lietiskās mākslas pašdarbības dalībniekiem. Lekcijas lasa Liepājas daļamatniecības vidusskolas pedagogi. Jau notikušas lekcijas zīmēšanas tehnikā un kompozīcijā. Praktiskās nodarbības aptver zīmēšanu, tēlniecību un glezniecību.

Kursi modinājuši lielu interesi tēlotājas mākslas entuziastos. Nav lauku, ka teicamais pasākums sekmes tēlotājas un lietiskās mākslas pašdarbības līmeni Liepājā un tās apkārtnē.

Nozīmīgs pasākums ir arī tautas mākslas studiju pulciņa noorganizēšana pie novada pētniecības muzeja. Audešanas, adītājas un rokdarbnieces te sīki iepazīstas ar tautas mākslas elementu pietiltošanas iespējām praktiskajā darbā.

KOLCHOZA RADIOFIKCIJA

Daugavpils rajona Lāču ciema padomes kolchoza «Gaismas» nesēn iekārtots plašs radiotranslācijas tīkls. Divdesmit piecās kolchoznieku mājās no jauna iekārtoti radiopunkti. Pie kolchoza valdes ēkas uzstādīts lielais jaudas skaļrunis. Tagad te radiofizicā lielākā daļa kolchoznieku dzīvo.

Arteļa valde paredzējusi radiofizēt visu kolchozu Radiopunkti būs katrā kolchoznieka mājā, visās sadzīves un saimnieciskajās telpās.

MAJAKOVSKIS PAR AMERIKU

V. V. Majakovska nāves 22. gadadienas atcerē

Es pirmo reizi redzu tik briesmīgu pilsētu, un nekad vēl ļaudis man nav šķituši tik niecīgi, tik nomākti. Un tajā pašā laikā es nekur neesmu saticis tik tragikomiski ar sevi apmierinātus ļaudis, kādi viņi ir šai aīkatīgajā un netirajā rimas kuņģī, rimas, kurš aiz bijības pārvērties idiotā un ar mežonīgu zvēra rēclenu aprīj smadzenes un nervus...

Gorkijs

Bija 1925. gada 25. maijs, kad lielais krievu dzejnieks Vladimirs Majakovskis izlidoja no Maskavas, lai dotos ceļojumā uz Ameriku. Ar grūtībām dabūjis Amerikas konsulatā Meksikā vīzu un samaksājis 500 dolaru drošības naudu, viņš 31. jūlijā iebrauca Ņujorkā.

Tam, ka Dzeltenā Sātana pilsētā — tā Ņujorku zīmīgi nosaucis Maksims Gorkijs — ieradās ievērojamākais padomju dzejnieks, bija liela politiska nozīme. Darbā audis tagad guva atbildi uz neskatītiem viņus interesējošiem jautājumiem par dzīvi Padomju Savienībā. Viņi uzzināja patiesību, kas apgāza imperialistu izplatītos melus. Majakovska personā viņi redzēja padomju tautas pārstāvi, tautas, kas, Ņeļina-Stalīna ideju iedvesmota, savā zemē cēla socialisms. Mitiņi un sarīkojumi, kuros Majakovskis uzstājās, lasīdams savus dzejoļus un atbildēdams uz darbālaugu jautājumiem, iķreizē izvērtās par dziļu simpatiju aplicinājumu dzejniekam un reizē visai Padomju Savienībai.

Amerikas strādnieku šķiras revolucionārie laikraksti organizēja Majakovska vakarus, publicēja viņa aprakstus un intervijas. Darbālaugu sajūsmu un interesi par Majakovski labi raksturo kādā laikrakstā ievietotais materiāls par viņa pirmo uzstāšanos Ņujorkā.

«Kā strauja straume Ņujorkas un tās apkārtnes revolucionārais proletariats ierodas operas namā, lai paskatītos un paklausītos Oktobra revolūcijas dziedoni Vladimiru Majakovski... Ar saspīndzinātu uzmanību milzīgā auditorija noklausījās Majakovska dzejoļus, kuru pats autors meistarīgi nolasīja. Katrs nolasītais dzejoļs izsauca ilgi neizmestošus aplausus. Un bija acīm redzams, ka apmeklētāji nepieņēma viņa klausīties vēl un vēl...»

Majakovskis uzstājās arī citās lielākās Amerikas pilsētās — Cikagā, Filadelfijā, Detroitā, Pitsburgā, Klīvlendā, razdams tikpat sirsnīgi demokrātisko slāņu atsauktu.

Latvijas Valsts izdevniecība tulkojuma latviešu valodā laudis klajā grāmatu, kas ietver dzejnieka galvenos darbus par šo ceļojumu — ievērojamākos dzejoļus par Ameriku, aprakstus no krājuma «Kā es atklāju Ameriku» un laikrakstu intervijas.

Kad pirms 27 gadiem Vladimiris Majakovskis ieradās Amerikā, Padomju valsts tikko beidza atjaunot nopostīto tautas saimniecību, nebija vēl kolchozu iekārtas, nebija īdu pasaulslaveno padomju rūpniec kā Stalīna vārdā nosauktā auto rūpnīca Maskavā, Magnitogorskā un Kuzņeckas metalurģiskie kombināti, tādu varenu spēkstaciju kā Dņeprgess, padomju tauta tikko sāka celt socialisms. Taču Majakovski nespēja samulsināt ne Ņujorkas četrdesmit un piecdesmit stāvu mājas, ne Forda auto rūpnīca, ne slavenais Bruklīnas

tilts pār Hudzonu. Ar kvēla padomju patriota skaidro skatu viņš saredz šīs kultūras satrunētību, viņa vārsmas pauž padomju iekārtas pārkumu, ciešu ticību komunisma uzvarai:

Buržuji,
brīnieties
par komunistisko maļu —
lidmašīnā,
vagonā,
darbā —
patiesi,
jūsu slaveno, žiglo
Amerikas sēlu
mēs
panāksim —
un vēl tālāk iesim!
(175. lpp.)

Ik uz soļa dzejnieks sastopas ar sociālo un nacionālo nevienlīdzību. Tās ir divas Amerikas — ekspluatatoru un ekspluatējamā.

Tās ir divas antagonistiskas pasaules. Nežēlīgie, drausmīgie dzīves apstākļi nesalauz proleteriāta cīņas sparū. Šķīra, kurai jāveic kapitalisma kaprāča vēsturiskā mīslja, kļūst alziēn stiprāka, alziēn biežāk izrāda savu pretestību kaklakungiem. Vairākkārt Majakovskis piemin streikus, kuru liecinieks viņš bijis, uzturoties Amerikā. Vienā no viņa aprakstiem lasām: «Atbraucis Cikagā, es, pirmajā dienā, salā un lietum gāzot, redzēju šādu divainu ainu. Apkārt milzīgai fabrikas ēkai nepastādamies staigā izmīruši, novājiējuši, nosaluši cilvēki, no lelas vīdus acīgi raugās lieli, treknī polismepi ar makintiošiem mugurā. Fabrikā streiks. Strādniekiem jāatgānā streiklauziņi jāinformē ar viltu saligtie. Bet apstāties viņiem nav tiesību. — kas apstājas, to, saskaņā ar pretīkietu likumiem, policija apcietina» (137. lpp.).

Majakovskis apmeklēja arī Forda automobiļu rūpniec. Vēlī miljonars cenšas to rādīt krievu dzejniekam no «parādies puses». Tas, ka šī sistema izsūc līdz pēdējam pilienam strādnieka spēkus, nav noslēpums. Tehnika te nav cilvēka darba atvieglojātāja, bet uzticami palīdz parazītiskajam kapitalistam raust miljonus. Pēc darba galīgi nogurušie strādnieki, iekļuvuši tramvajā, tūdaļ alziēg. Nav nekādas darba aizsardzības. Rīveras kalvās puse strādnieku strādā neciesāmā karstumā, bet otra puse dubļos un ūdenī. Strādājot nepieciešamas brilles. Fords tās gan izsniedz, bet biežiem stīkliem. «To viņš dara tāpēc, — saka strādnieki, — ka, litojot plānus stīklus, izdauza acis un par tām jāmaksā, bet biezu stīklu tikai ieskrāmbā, arī no tā acis pēc gadiem diēvēm tā kā tā saslimst, bet jāmaksā nav» (172. lpp.).

Ne cilvēkam ir galvenā vērtība šo biržas karalu acīs, bet dolaram. Cilvēka vietu sabiedrībā te nenosaka viņa spējas, bet naudas mēka biezums.

Amerikāņu imperialisti izmanto visus iespējamus līdzekļus, lai pārliecinātu pasauli, ka Amerika ir visdemokrātiskākā zeme, kas nodrošina ikvie-

nam tās pilsonim vislielāko personības brīvību. Bet kāda gan var būt brīvība iekārtā, kur cilvēks apspiež cilvēku, kur valda bezdarbs un bēds, kur cilvēks izkropļots fiziski un garīgi? Lūk, kāda ir šī daudzrunātā «brīvība» Majakovska skatījumā:

Ūn, gar debesu velvēm
valstoties,
centus,
taukus
un lišķību sargot,
reku
stiepj
jūsu brīvība, balstoties
Elis-Ailendas
cietuma margās.
(94. lpp.)

Vladimira Majakovska aprakstiem un dzejoļiem par Ameriku ir liela aktuāla nozīme arī šodien. Tagad, kad amerikāņu imperialisti slepkavo varoņīgo korejiešu tautu, kad jenkiju miljonāri uzkuņdzējušies virknē maršalietēto zemju un cenšas iejaukties citu valstu iekšējā un ārējā politikā, Majakovska rindas, kuras te citājam, šķiet rakstītas kā šobrīd: «Tikai manas Isās, trīs mēnešu ilgās uzturēšanās laikā amerikāņi pašvadzināja dzelzs dūri meksikāņiem pie deguna sakarā ar Meksikas projektu nacionalizēt pašai savas neatņemamās zemes dzīles: sūtīja karaspēka nodaļas palīgā kaut kādai valdībai, ko Venecuēlas tauta gribēja padzīt; nepārprotami lika saprast Anglijai, ka parādu nemaksāšanas gadījumā var sākt lodzities ar labību bagātā Kanadā...» (119. lpp.).

Amerikāņu imperialisms šodien ir tāds pats, kādu to redzam Majakovska darbos, tikai kļuvis vēl zvērīgāks un naidīgāks visam progresīvajam un demokrātiskajam.

Majakovskis nespēja šajā smagajā, saindētajā imperialisma atmosfērā nodzīvot sākumā paredzēto laiku un «kā lode metās uz PSRS».

Ar aso politisko satīru par kapitalistisko pasauli Majakovskis nodibināja padomju literatūrā tradīciju, kurai nevar palet garām nevienš padomju rakstnieks, kas skar savā darbā alziēbežas dzīves temu. Majakovska padomju patriotisma caurstrāvētie darbi māca, kā novērtēt kapitalistiskās dzīves īstenību, kā ar kvēlu naidu nosodīt ekspluatatorus, kā ar dziļām solidaritātes jūtām parādīt darbālaugu cīņas par tiesībām un brīvību imperialistiskajās zemēs. Majakovska tradīciju turpinājumu šodien redzam Konstantīna Simonova («Draugi un ienaidnieki»), Mikola Bažana («Iespaidi Anglijā»), Mirzo Tursun-Zades («Balade par Indiju»), Mirdzas Kempes un daudzu citu padomju dzejnieku darbos. Majakovska atstātais mantojums ir paraugs daļradel, kas atsedz visas pasaules imperialistu un viņu rokaspulšu reakcionāro politiku, palīdz visai progresīvajai cilvēcei cīnīties par mieru, par demokrātiju un socialisms.

Mirdza Lazda

Mūsu dziesmas skan darbā un mierā

Latviešu padomju komponistu
dziesmu koncerti Talsos

Lai popularizētu jaunās padomju mūsu dziesmas un dotu iespēju komponistiem satikties ar plašām klausītāju apriņdām, PSRS Muzikas fonda Latvijas nodaļa organizē virkni koncertu republikas rajonos, lielākajos rūpniecības uzņēmumos un kolchozos. Pirmie šāda veida sarīkojumi notika pagājušajā svētdienā Talsu rajonā — Libagu ciema kultūras namā, kur pulcējās Molotova vārdā nosauktā kolchoza ļaudis, un rajona kultūras namā, kur koncertu noklausījās Talsu darbālaugu pārstāvi.

Libagos dziesmu skati ievadīja Molotova vārdā nosauktā kolchoza priekšsēdētāja, ar Ļeņina ordeni apbalvotā Mariā Dēdze, kura pastāstīja par viņas vadītā kolchoznieku kolektīva sasniegumiem kolektīva audzēšanā, panākumiem laukkopībā un lopkopībā.

— Padomju cilvēkiem dziesma palīdz strādāt ar vēl lielāku rosmi, — viņa teica, — tādēļ mēs mīlam dziesmas, gaidām no komponistiem jaunus darbus, kas atspoguļo padomju tautas sajūsmu, vienotību komunisma celtniecībā un cīņā par mieru.

Plašajā koncertā piedalījās Latvijas PSR Radiokomitejas padomju dziesmu ansamblis (koris un orķestris), LPSR Valsts operas un baleta teātra solistes Elvīra Volšteine un Ārija Simsona. Ansambļa dirigenta LPSR Nopelniem bagātā mākslas darbinieka Teodora Kalniņa vadībā tika atskanota virkne dziesmu. Īpašu kolchoznieku atsauktu izpelnījās Masalitnova, Tujkova, Zariņa, Ivanikova, Miļutina, Ozoliņa, Grīnfelda, Smilgas un citu autoru dziesmas. No darbiem, kas vēltīti cīņai par mieru, jāatzīmē arī Molinelli italiešu jaunpatnes miera dziesma «Miera balodi» un P. Licitē solo dziesmas, kuras komponētas ar padomju folkloras tekstiem.

Pēc koncerta, klausītāju konferencē ievadot, runāja Latvijas Padomju komponistu savienības atbildīgais sekretārs N. Grīnfelds. — Latviešu komponisti masu dziesmu radīšanā, salīdzinot ar skapražu panākumiem brīlīgās republikās, vēl arvien atpaliek. Par to mūs kritizēja LK(b)P XI kongress, prasot, lai komponisti dziļāk iepazīst republikas darbālaugu dzīvi un intereses. Tādēļ šodien gribam uzklaust jūsu vērtējumu par koncertā dzirdētām dziesmām. Kolchoznieku alziēdījumi un padomi palīdzēs mums turpmākajā darbā.

— Tik vērtīgu koncertu tieši mūsu klubā noklausīties pirmo reizi, — teica skolotāja Milda Kārkliņa. — Gutie iespaidi iedvesmos kolchozniekus tūvajos pavasarā sējas darbos, aicina visus uz jauniem panākumiem dzīves celtniecībā.

Skolas direktors Andrejs Bikaunieks alziēdīja, ka koncertā dziesmu skanīgumu lielā mērā izcēla orķestra pavadijums. Tādēļ jādama par orķestru organizēšanu rajonos, uz vietām. Lai sekmētu lauku koru repertuāra papildināšanu, komponistiem jārada vairāk četrbalsīgu dziesmu, kādu vēl maz, jo tās skan spēcīgi arī bez orķestra palīdzības. Jaunatnes korim trūkst dziesmu, īpaši zēnu balsim. Komponisti savienībai un attiecīgajiem institūtiem valrāk jārupējas par koru dirigentu un instrumentālās muzikas specialistu sagatavošanu, jo lauku korim un muzikālajiem ansambļiem vajadzīgi vadītāji — specialisti.

Līdzīgs koncerts un klausītāju konference notika arī Talsu kultūras namā. Pārpildītā zāle liecināja, ka šāda veida sarīkojumi sabiedrībā izraisījuši visdziļāko interesi. Pēc koncerta par padomju masu dziesmas aktualiem jautājumiem runāja Kultūras un izglītības nodaļas vadītāja A. Grauze, N. Grīnfelds, P. Smilga, T. Kalniņš, dzejnieks M. Rudzītis, skolotāji Z. Zvaguļis, H. Pūlīpa, kultūras nama mākslinieciskais vadītājs J. Zvirbulis, J. Mikēlsons u. c. Viņi pārmeta dzejniekiem un skapražiem pseidotautiskumu atsevišķu dziesmu tekstos un melodijās, prasīja, lai komponisti pārk nesarežģī dziesmas, valrāk domā par mākslinieciskās pašdarbības ansambļu iespējām.

Abos sarīkojumos piedalījās arī Latvijas Padomju komponistu savienības priekšsēdētājs, Stalīna premijas laureāts Mārgeris Zariņš, komponisti P. Licitē un J. Kēpītis.

Latvijas Padomju rakstnieku savienībā

7. aprīlī notika kritikas komisijas sēde, kurā piedalījās arī LPSR Z. A. Valodas un literatūras institūta literatūras daļas darbinieki un LVU Filoloģijas fakultātes latviešu literatūras un folkloras katedras mācības spēki un aspiranti. Sakarā ar Tautas rakstnieka Andreja Upiņa 75. dzimšanas dienu šā gada decembrī nolēma sagatavot un izdot plašu rakstu krājumu, veltītu A. Upiņa literatūrai un sabiedriskajai darbībai. Krājuma redakcijas komisijā levēlēja profesoru R. Pelši, docentu A. Griguli, filozofijas zinātņu kandidātu K. Krauliņu, docentu E. Sokolu un K. Kundziņu. Tāpat nolēma līdz šā gada beigām sagatavot un nodot Latvijas Valsts izdevniecībai īpašu literāri kritisku rakstu krājumu par latviešu padomju literatūru, pieaicinot tā radīšanā redzamākos republikas literatūras kritikus.

turas kritikas un chronikas nodaļas plānu, plašākas pārrunas izraisījis par aktualiem kritikas uzdevumiem, par jauno literatūras un teātra kritikas kadru īesalstīšanu Rakstnieku savienības izdevumu darbā un to audzināšanu. Aprīļa otrā pusē kritikas komisija kopā ar «Karoga» un «Literatūras un Mākslas» redakcijām sasauks jauno kritiku apsriedi. Sakarā ar aktualajiem dramaturģijas jautājumiem nolēma kopā ar RS dramaturģijas sekciju un Teātra biedrību sarīkot plašu sanāksmi par teātra kritikas jautājumiem.

Debatēs par rakstu krājumiem, par «Karoga» kritikas nodaļu un kritikas komisijas turpmāko darbu runāja K. Krauliņš, A. Grigulī, J. Nīdre, V. Kalpiņš, K. Kundziņš, M. Gaile, N. Nikolajevs-Bergins, A. Vilsons un citi.

Kinodramaturģijas sekcijas sanāksmē nolasīja un iztirzāja

J. Vanaga un J. Ratnera sarakstīto scenariju krāsainai skatu filmā «Daugavas krastos». Filmas saturs atspoguļos Padomju Latvijas tautas laimīgo radošā darba dzīvi padomju apstākļos, republikas rūpniecības un kolchozu uzplaukumu pēc kara gados, kas sasniegts, pateicoties brālīgo padomju tautu palīdzībai. Debatēs par scenariju «Daugavas krastos» runāja režisori L. Leimānis un H. Sulatins, M. Zuntners un citi. Atzīstot, ka scenarijs ietverts bagātīgs materiāls filmas radīšanai, viņi izteica atsevišķus norādījumus un ierosinājumus tā papildināšanai.

Sekcija iepazīs arī ar G. Ciruļa un A. Imermana tālāk izveidoto mākslas filmas scenariju par Baltijas tirdzniecības flotes jūrnieku dzīvi «Ikdienas romantika». Abu autoru darbs pie scenarija jau krietni pāvirzījies uz priekšu. Viņu uzdevums tuvākajā laikā izstrādāt scenarija galīgo variantu.

TRB-2015 KAPTEINIS UN VIŅA KOMANDA

Turpinājums no 1. lapa pusē

ies, strādāja no agra rīta līdz vēlam vakaram. Jau pēc divām dienām TRB-2015 kopā ar pārējiem arteļiem «3. maijs» traleriem garām Daugavgrīvas būvētā devās arvien vēl vētrinājā jūrā.

Likas, ka kuģis pirmajās dienas pietiekami «iztrakoļies». Tagad tā priekšējais pīķis vairs necēlās ārā no ūdens, tieši otrādi, asais «priekš-teviņš», spēcīgā motora dzīts, šķēla vai katru vienu.

Vējš joprojām bija spīrgis. Uz viņam plīvinājās brēzenta apvalki, beznamasta falles un trošes locījās virzienā, ko uz jūras tumšās virsmas izmēģināja baltie puti celīti. Kaut arī tagad katrs vilnis mēģināja novirzīt kuģa priekšgalu no kursa un manāmi raustīja stūres ratu, pietika ar vienu Hugo Strazdiņa kustību, lai atkal izlīdzinātu gaitu. Nebija vairs nekādu šaubu — mēģinājums ar papildus balstu pilnīgi attaisnojies.

Ari trālš šoreiz vairs «nebuntojās». Iemests jūrā, tas vienmērīgi izpletās, tad sāka grimt dzelmē un, trošu vilktis, paklausīgi sekoja kuģim. Drīz vien traleris cēla joslā sāka parādīties kalas. Savā starpā sāka sasaukdamās, tās pavadīja kuģi, iepriecinādamas vīrus, kuri labi zināja, ka kaljas nekā nese ko tukšām spalēm. Un patiešām, kad ar viņu palīdzību izcēla tralu, tajā atradās 140 kilogramu sudrabinu reņģu.

1952. gadā TRB-2015 komanda pirmo reizi saņēma noteiktu nozvejas ceturkšņa plānu. Varēja sākties nopietna cīņa par pirmo vietu arteļa socialistiskajā sacensībā. Divas nedēļas tā risinājās mainīgām sekmēm — priekšgājā izvirzījās te Adamsa, te Kanepona, te atkal Arāja tralera vīri. Visiem kapteiņiem bija piedāvājusi zvejnieki, kas nebaldijās augstās jūras, prava manevrēt viļņos, izvairīties no ledus satrēķumiem, veikli nolaist un izcelt spalles.

Tā pienāca 19. janvāris. Šajā dienā TRB-2015 mehanikis Aleksandrs Kožučovs kategoriski paziņoja:

— Bez profilaktiskā remonta vairs nevar iztikēt. Ziemā jūrā viss kas var atgadīties, un es par motoru negalvoju.

Zvejnieki sadrumsa. Iekaisusi draudzīgā sacensība ar biedriem, viņi bija aizmirsuši, ka jau nobrauktas 1500 jūdzes. Bet remontēt motoru nozīmēja vismaz četras dienas palikt krastā, kamēr pārējie kuģi zvejos selgā un pārvedīs mājās ap desmit tonnu reņģu.

Atkal viņi pulcējās savā kajītē, atkal mēģināja rast kādu izeju no grūta stāvokļa.

— Remontēsim pakāpeniski, pa daļām. — teica mehanikis, sapratis, ka pārējie negrib atteikties no zvejas.

— Strādāsim naktī! — piebalsoja motorists Jānis Rausis.

— Luk, to es saprotu! — izsaucās Juris Kanepons. — Šais dienās nekur tālu nebrauksim, katru vakaru atgriezīsimies ostā.

— Mēs jūms palīdzēsim, kā vien varēdami, — apsolija tralmeistars Imants Bērziņš.

Jānis Ansons pagrieza pipes galvīnu uz augšu, kā viņš to allaž mēdza darīt sevišķi liksmos brīžos, un līdz ar to jautājums bija izšķirts.

Pirmajā naktī mehanikis Kožučovs un viņa nenogurstošais palīgs Rausis izjauc motorā divus cilindrus, notīrīja piedegumu, ielēja visas sīkdaļas, noņēma gredzenus no virzuļiem, pārbaudīja vārstuļus, pieslēpēja veltnus. Nemanot pienāca rīta sestā stunda, ieradās pārējie komandas locekļi, kas palīdzēja atkal samontēt motoru. Tad atskanēja pavēle «Pacelt enkurus!». un noteiktā laikā traleris caur mola vārtiem izgāja selgā. Tajā dienā viņi nozvejoja 2,5 tonnas reņģu un plāna izpildes ziņā izvirzījās otrā vietā.

Nākošajā naktī mašintelpas vīri pabeidza motora profilaktisko remontu. MZS mehanikis, kas no rīta pārbaudīja darbu, sākumā mazliet neticīgi kratīja galvu, bet pēc sīkas apskates atzinīgi spīdēja Kožučova tulzaino roku.

Tā zveja un dažādādos darbos krastmalā pienāca 29. februāris. Jūra bija tik mierīga, ka pie mazākā sala tās virsma draudēja aizsāst. Tādēļ tika izveidota zvejas kuģu tālā atstāja Mangaju ostu. Starp nedaudzajiem drošiniekiem, protams, bija arī Juris Kanepons un viņa biedri. Negribējās sēdēt dikā mēneša pēdējā dienā, kad vēl varēja uzlabot nozvejas rezultātus.

Nekur tālu viņi tajā dienā nebrauca, zvejoja turpat Ragaciema tuvumā, divu stundu attālumā no Daugavas mutes. Un tomēr atceļš prasīja no komandas visu spēku mobilizāciju — vajadzēja atlaist ledus kārtas, izvēlēties kursu pa vistrauslāko sega, laikā izvilkt tralu, kas brīžiem draudēja iesāst jūrā. Mājup visi kuģi devās reize: spēcīgākie priekšgalā, mazākie cieši aiz viņiem klīvēdami.

Toties ziņa, kas Juri Kaneponu un viņa biedrus gaidīja krastā, atalgoja visas viņu pūles: divos mēnešos TRB-2015 komanda bija izpildījusi plānu par 147%.

Zveja turpinās. Vakaros tralera kajītē sanāk vīri, sabāž galvas kopā, gudro, runā par zveju ar elektriskās galsmas palīdzību, par citiem jauninājumiem, kas virzīs uz priekšu tehniku un padarīs zvejnieku darbu vēl ražīgāku.

G. Cirulis

Vēstules no Kachovkas

1. LIELĀS PĀRMAIŅAS

Jau trešo dienu pāri Kachovkai pūš sausais, dedzinošais vējš. Gaisā uzrautās un tālālu alznestās smiltis iespiežas it visur. Divdesmit soļu attālumā nav iespējams saredzēt cilvēku.

Pie kontrolbūdiņas vienā no celtniecības laukiem divu ielu — Leņina un Puškina ielas — krustojumā sapulcējušies strādnieku grupa. Viņi par kaut ko dzīvi sarunājas. Velk kalsnējs večiņš, kas pārbauda caurlaidību, noraudzīdamies uz trakojošo stichiju, dusmīgi nosaka:

— Redz, kā plosās! Acīm redzot tev vēl nav kārtīga priekšnieka!

— Tur nu gan, vecotēv, tu esi kļūdījies, — kāds jautri bilda. — Bet vai tad mēs ar tevi neesam priekšnieki?

Visi pagriezās uz to pusi, no kuras atskanēja balss.

Mūsu priekšā stāvēja stalts, plēcīgs vīrs. Viņš mierīgi nopurināja no sevis putekļus un šķēlmīgi smaidīja. No visa viņa stāva dvestin dvesa dzīvesprieks, nevaldāma enerģija.

— Tapēc jau arī mēs ieradāmies šeit, — turpināja viņš, — lai savaldītu šo stichiju, padarītu to paklausīgu.

Izrādījās, ka vecā vīra sarunas biedrs ir pirmā iecirkņa partorgs, namdaru brigadieris Ivans Rudenko. So cilvēku te pazist itin visi. Viņa vārds kļuvis slavens tālu no Kachovkas HES celtniecības. Par Ivana Rudenko vadītās brigades veikumiem jau ir stāstīts «Pravdas» slejās...

Smilšu vētras, sausie vēji ir briesmīga, barga sodība lauksaimniecībai. Traukdamies pāri milzu teritorijām, tie savā ceļā pilnīgi izkalē augsni, nonāvē zāli un labību. Katru trešo gadu te valda nežēlīgs sausums. Pirms Oktobra revolūcijas šādi gadi nesa zemniekiem badu...

Jā, tagad leģendarajai Kachovkas pilsētai, ko apmirdzējusi lielu kauju varoņslava pilsoņu karā un Tēvijas kara dienās, pagātnē bijusi bēdīga slava. Pirms Oktobra revolūcijas te bija mazs, neievērojams, neizskatīgs miestīns. To labi pazina vienīgi tūkstošiem bezzemnieku no tuvienu un tālienes — Kijevas, Poltavas, Orlas un citām gubernām. Te bija laukstrādnieku tirgus. Pavasaros tas pulcināja līdz četrdesmit tūkstošiem cilvēku, kas par bada grašiem pārdeva savu darba spēku apkārtējiem muižu īpašniekiem.

Bet tad atnāca Oktobra revolūcija un kopā ar to — jauna dzīve. Pilsoņu kara gados Kachovka tēguva jau pavisam citādu slavu. Te 1920. gadā piedzīvoja sagrāvi amerikāņu un angļu imperialistu diendera, baltgvardu ģenerāļa Vrangeļa galvenie spēki. Kachov-

ka kļuva, kā dzied dziesmā, par vienu no lielā ceļa posmiem.

Beidzās pilsoņu karš, un Kachovka līdz ar plašu tās apkaimi saskaņā ar Leņina-Stalīna partijas gribu sāka pārvērsties par pārpilnības zemi.

Patiešām, jau pirms Lielā Tēvijas kara Vorošilova vārdā nosauktā kolchoza gada ienākumi sasniedza turpat vienu miljonu rubļu. Bija ģimenes, kas par izstrādes dienām saņēma divas līdz trīs tonnas labības un divpadsmit tūkstoš rubļu naudas gadā.

Rajona kolchoznieki plaši mechanizēja lauku darbus, ieviesa agro sēju, pārgāja uz zālāju augu sēku. Rajonā iestādīja mežu joslas, ierīkoja ūdenskrātuves.

Tas viss ļāva lielā mērā mazināt sausuma briesmas un ievērojami celt ražību.

Tāču šie panākumi bija tikai pats sākums lielajā cīņā par pārpilnību...

Isti izšķirīgā kauja pret sausumu šajā apvidū sāstīta ar Kachovkas HES celtniecību, kā arī ar Dienvidukrainas un Ziemeļkrievijas kanālu ierīkošanu. Šī kauja jau izvērsās plašā frontē. Tā nenomirst nedz dienu, nedz nakti.

Saskaņā ar dižēnā Stalīna ģenialo plānu Kachovkas rajonā sākti celtniecības darbi, lai radītu hidroelektrostaciju, kas dos gadā ap 1 miljardu 200 miljonu kilovattstundu elektriskās enerģijas.

Izbūvēs Dienvidukrainas un Ziemeļkrievijas apūdeņošanas kanālus 550 kilometru kopgarumā. Visas apūdeņošanas sistēmas novadkanāli sniegsies 300 kilometru tālu. Tas viss dos iespēju apūdeņot 1 miljonu 200 tūkstoš hektāru zemes Ukrainā un 300 tūkstoš hektāru Krimā.

Mīnēs salīdzinājuma pēc dažus skaitļus. Rajona kolchozos pašlaik ir pavisam tikai 178 hektāri apūdeņojamo zemju, kur lielāko tiesu audzē dārzeņus. Ienākumi no hektāra apūdeņojamās zemēs sasniedz 15 tūkstoš rubļu gadā, turpretim neapūdeņotajās zemēs Kachovkas rajonā dārzeņu kultūras dod tikai 4,5 tūkstošus rubļu no hektāra. Pēc sešiem gadiem rajona kolchozēm būs 1.200 hektāru apūdeņojamo sakņu dārzus. Ienākumi no tiem sasniegs apmēram 20 miljonus rubļu.

Kulbiševa vārdā, nosauktais kolchozs ik gadus novāks vairāk nekā 35 tūkstošus centneru kviešu, vairāk par 10 tūkstošiem centneru kokvilnas, apmēram 7 tūkstošus centneru dārzeņu, tas ir piecas reizes vairāk par to, ko novāca pagājušajā gadā. Sakarā ar to kolchoza ienākumi, salīdzinot ar 1949. gadu, palielināsies 16 reizes un sasniegs apmēram 3,5 miljonus rubļu. Kolchoznieki caurmērā saņems par kat-

ru izstrādes dienu 10 kilogramu labības un 20 rubļu naudā.

Cik izteiksmīgi ir šie skaitļi, kāds dziļš saturs ietverts tajos!

Tur, kur tagad bez gala un malas plešas kolchozu stepes, piecos gados apstādīs 2.960 hektāru platību ar kokiem, kas izveidos mežu aizsargjoslas, un vairāk nekā 300 hektāru platību atstās Dņepras krasta plāvām. Radīsies visi priekšnoteikumi stabila lopbarības bāzes izveidošanai. Vienu gadu pēc Kachovkas hidroelektrozģa nodibinās ekspluatācija daudz lielāks būs kļuvis šķirnes liellopu fermu skaits plašās apkaimes kolchozos. Piena izslaukumi palielināsies divas trīs reizes, salīdzinot ar to, ko iegūst tagad labākajos kolchozos.

Aitkopības fermās audzēs pasaule labākās merinosu smalkvilnas aitas.

Un kas gan nepazīst Ukrainas stepju balto cūku!... Arī tai būs ierādīta pienācīgā vieta rajona produktīvajā lopkopībā.

Kachovkas HES elektriskā enerģija dos iespēju mechanizēt visus ietilpīgos darbus tirumos un fermās. Paskatieties uz Padomju Savienības karti, un jūs ieraudzīsiet, ka plašās zemes masīvs Kachovkas apkaimē ir līdzenums. Te ir visas iespējas ieviest aršanu ar elektrotraktoriem. Elektrība šeit valdīs, lai ienāks dažnedažādās dzīves jomās.

Visās šajās pārveidības izpaužas boļševiku partijas, padomju valdības un personīgi biedra Stalīna lielās nemīgtās rūpes par savu tautu.

Uz padomju tautas lielā vadoņa tālvišķo gādību Kachovkas rajona kolchoznieki, gluži tāpat kā Kachovkas hidroelektrostācijas celtņieki, atbild ar nenogurstošu darbu, kas veļtīs Padomju Dzimtenes labklājībai. Viņi zina, ka pēc lielās celtniecības pabeigšanas viņu mājās valdīs vēl lielāka pārpilnība, viņu dzīve būs vēl gaišāka.

Paies tikai daži gadi, un tagadējā Kachovka — nelielā pilsētiņa stepes vidū — būs pārvērtusies par lielu ziedošu socialistisku pilsētu. Tās teritoriju šķersos plati prospekti, kurās zāļos jauniestādīto dienvidu kļavu rindās. Te pacelsies cementa rūpnīcas, lauksaimniecības mašīnu rūpnīcas un daudz jo daudz citi socialistiskās industrijas uzņēmumi. Jaunās hidroelektrostācijas uzcelšana Dņepras krastos un kanālu izbūve plašā teritorijā varenī stimulēs ne tikai lauksaimniecības, bet arī rūpniecības attīstību.

Lielās pārveidības notiks visa plašā apvidus dabā un līdz ar to neizmērojami pieaugs tā iedzīvotāju garīgā vajadzības un prasības, saturīgāka un krāsīgāka kļūs viņu dzīve.

F. Agapovs

TĀLO AUSTRUMU PAGĀTNES STĀSTI

Ar dibinātu lepnumu mēs rakstnieku Nikolaju Zadornovu saucam par rīdzinieku un ieskaitām mūsu republikas Stalīna premijas laureātu skaitā. Tas tādēļ, ka jau pagājuši vairāki gadi, kopš ievērojamais prozaiķis apmeties uz dzīvi Padomju Latvijā. Taču nav šaubu, ka īpaši šais dienās krievu padomju rakstnieka Zadornova vārdu bieži jo bieži piemin arī mūsu Dzimtenes otrajā malā — Tālajos Austrumos. Arī tur viņš ir savējais ne vien šā vārda parastajā nozīmē, kas piemērojams katram padomju rakstniekam, bet saprotot to tieši. N. Zadornova daiļrade vēltīta galvenā kārtā šim mūsu Dzimtenes novadam, un krietna daļa viņa dzīves pavadīta tur.

Aizbaikalā, Citā nākošais rakstnieks jau bērnībā dzirdēja daudz nostāstu par teiksmaino Pjēļu. Kad 1937. gadā Maskavā formēja teātri jaunajai Tālo Austrumu pilsētai Komsomolskai pie Amuras, Nikolajs Zadornovs pietiekas tur darbā un līdz 1941. gadam strādā par literārās daļas vadītāju. Pēc tam viņš pārceļas uz Chabarovsku par līdzstrādnieku radiokomitejā.

Dzīvodams Komsomolskā pie Chabarovskā, Zadornovs bieži izbrauca uz apkārtējiem nanajiešu, pichvu, tungusu ciematiem, iepazīnās ar šo tautu dzīvi, viņu parašām, klausījās vecu ļaužu nostāstus, pētīja šo tautu folkloru. Sakrājis bagātu materiālu par Amuras krasos dzīvojošo tautu pagātni, N. Zadornovs kērās pie lielāka literārā darba — Tālo Austrumu pagātnē vēltīta vēsturisku romanu cikla. Sogad par šiem romanem — «Tālās novads», «Uz okeanu» un «Lielā Amura» rakstniekam piešķirta Stalīna premija.

Tā nebūt nav nejaušība, ka talanti-

gā rakstnieka radošie pūliņi pievērsušies tieši šim apgabalam un tieši tālākam laikmetam tā pagātnē. Tālo Austrumu majestātiskā un krāšņā daba, šā novada cilvēku dzīve un sociālās attiecības, spēcīgi nelokāmi raksturli, tas viss ir liela rakstnieka spalvas cienīgs materiāls. Pie tam Nikolajs Zadornovs izvēlēties tādu laikmetu šī novada vēsturē, kuru raksturo visdažādāko interešu krustošanās, tautas apziņas mošanās, progresīvo un reakcijas spēku izkristalizēšanās. Lai to pierādītu, arī mums nepieciešama maza vēsturiska ekskursija.

Krievi pie Amuras pirmo reizi ieradās 17. gs. 1644. g. turp devās Pojarkova vadītā kazaki, bet 1649. — 1651. g. — Jemeljans Chabarovs. Kopš tiem laikiem vēstures dokumentā stāsta par krievu robežcietoksni Albazinu pie Amuerche ietekas Amurā. 1685. gadā te norisinājās ilga cīņa ar kiniešiem, kas aplicināja cietoksni. Pēc Nerčinskā noslēgtā līguma (1689.), kas bija spēkā līdz pagājušajai gadsimta vidum, Albazina palika kiniešu daļā. Patiesībā stingri nospraustas robežas šai novadā nebija, un zeme ap Amuru nepiederēja nevienam. Te dzīvoja iezeimiešu ciltis, kuras Amuras vidusdaļā sauca par goldiem, bet lejas daļā par giljakiem. Vietumis atradās arī krievu apmetnes. Aizbaikalā dzīvojošie kazaki uzskatīja Amuru par krievu upi un zemi ap to par krievu zemi. Daudziem pie Amuras dzīvoja radnieki. Kazaki tur gāja medībās. Tautā glabājās atmiņas par Albazinu, par labības druām Amuras krastos, kas jau sen bija aizaugušas ar mežu.

Iezemiešu ciltis Amuras taigā pārtika no medībām un zvejas. Tās atra-

dās pusmežozņu stāvoklī. Šo apstākli izmantoja mančūru un kiniešu tirgoņi. Mančūru muižnieki te ieradās ievākt albanu, kas bija kaut kas nodoklim līdzīgs un tika pēmts par katru vīriešu kārtas ģimenes locekli. Ja iezemiešu ģimene nespēja maksāt, kādu no tās locekļiem aizveda verdzībā.

Medniekiem bija svešas rakstu gudrības un viņi noticēja visam, ko teica tirgoņi. Neapjauzdami, kāds ir vērtību samērs starp dārgajām zvērdām un visvienkāršākajiem kokvilnas audumiem vai visliktākajiem produktiem, ko viņi par tām iemainīja, mednieki neprata aizstāvēt savas tiesības, un tirgoņi viņus nežēlīgi aplaupīja.

Trešais iezemiešu lāsts un izsūcējs bija šamanis. Starp atsevišķām ciltīm nereti notika asinainas sadursmes, kuras tirgoņi un šamani prata izmantot, lai no šīm brāļi kildām ledzīvotos.

Tālo Austrumu novads ir bagāta zeme. Te taigā aug koku ozoli un meža vinogulāji, te ir dažādi citur neredzēti zvēri, te ir auglīga zeme un zivju bagātas upes un ezeri. Te, beidzot, ir zelts un sudrabs un daudzas citas dabas bagātības. Pats par sevi saprotams, ka šai patiesībā bez saimnieka atstātai zemei radās daudz tikotāju.

Kāru skatu uz Tālajiem Austrumiem meta gan franči, gan angļi, gan amerikāņi. Arī cariskajā Krievijā bija cilvēki, kuri saprata Tālo Austrumu svā-

rigo lomu valsts ekonomiskajā attīstībā. Nozīmīga vieta šais plānos piekrita Amurai.

Par Amuru līdz pat pagājušajai gadsimta vidum valdīja maldīgs uzskats, ka tā vispār nav kuģojama un pie lētas izzūd smiltis. Domāja arī, ka Sachalina ir pussala. Pret šo uzskatu no-

stājās jauns jūras virsnieks Genadijs Nevelskojs. Lai savas domas pārbaudītu, Nevelskojs gribēja doties uz Tālajiem Austrumiem un lūdz iecelt viņu par transportkuģa «Baikal» komandieri.

Nevelskojs patiesībā pilnīgi patvaļīgi, bez galma atļaujas, devās pirmajā ekspedīcijā uz Amuru. Viņš izpētīja Amuras grīvu. Lielā upe izrādījās kuģojama un Sachalina — sala, nevis pussala. 1850. gada 1. augustā Nevelskojs Kuegdas zemes šaurumā pacēla Krievijas karogu, nodibināja tur t. s. Nikolaja posteni un pasludināja Sachalinas un Pleamuras pievienošanu Krievijai.

Uz Amuru sāka pārceļot, īpaši pēc zemnieku brīvības, daudz cilvēku no Centrālās Krievijas apgabaliem. Tālajā ceļā bija jāpārvar daudz grūtību. Bet nostāsti par teiksmaini bagātu un auglīgo novadu, kur katrs var ņemt zemes, cik vien iespēj apstrādāt, vilināja vilināja zemniekus. Līdz ar krievu administrācijas ierašanos no šejienes tika padzīti mančūru albana vācēji. Krievu iespaidis izplatījās arvien vairāk un vairāk. Tika apvaldīti arī ārzemnieki, jo īpaši amerikāņi un angļi, kuri Sachalinas un kontinenta piekrastē medīja Krievijas ūdeņos valzīvus un izkalpināja iezemiešus.

Nikolajs Zadornovs savos romanos tēlo spraigu laikmetu — pagājušā gadsimta 40.—70. gadus un dara to vēsturiski patiesi un mākslinieciski spilgti. Kā labs Tālo Austrumu pazinējs, rakstnieks rāda vareno Krievzemes upi Amuru. Mēs redzam to gan rāmi plūstam ar mūža mežu apaugušās krastos, gan nūknī vēlam viņus vētrā, gan ziemā, iekaltu ledī, ziļibīnīši baltu mirdzam saulē, gan arī pavasarī, pārpūstot salauzām ledus vāzās. Varena ir Mangmu (tā Amuru sauc iezemieši) — ūdens dievs!

Ar lielu mīlestību rakstnieks tēlo iezemiešu dzīvi. Izsekodami Ondu apmetnē dzīvojošo mednieka La, viņa dēlu Udogas un Cumbokas un viņu ģimeņu likteņiem, mēs iepazīstamies ar Amuras krastos dzīvojošo tautu skarbo pagātni, redzam un jūtam līdz viņu priekiem un bēdām, veiksēm un neveiksmēm. Rakstnieks aizved mūs kopā ar viņiem taigā caunu medībās. Viņš parāda, kā sīkumu dēļ izceļas kilda starp divām goldu ciltīm — Samariem un Beldiem, kā tā beidzās ar asiņainu sadursmi. Kopā ar medniekiem mēs taigā satiekam krievu Alekseju Berdišovu, kas iezemiešiem atdod kazaka Markešas Chabarova kalto šauteni, māca goldus dzīvot satīcīgi un kopīgi cīnīties pret apspiedējiem mančūriem.

«Jūs esat brāļi, bet gribat karot... Jums vajag nevīs savā starpā kauties, bet sīst kopīgiem spēkiem mančūrus... Brāļiem nevajag karot. Tas tikai nāks jums par sliktu. Mančūru tirgoņi tikai ledzīvosties no tā!»

Sadursme tomēr notiek. Plepildās Berdišova paredzējums — no tās ledzivojas manza. Krit vecais La, un krievi šautene pāriet dēlu rokās...

La dēls Cumboka ir viens no pirmajiem goldiem, kas uzdrošinās atkāst sacieties pret apspiedējiem — mančūriem, pret šamani Bīčingu. Bet viņš vēl neprot pacelt cipai savus ciltbrāļus. Samanis sakūda goldus pret pašu Cumboku.

Bojā let viņa stēva Odaka. Spilgtām krasām rakstnieks zīmējis goldu sievietes stāvokli tai laikā. Meita ģimēnī ir tikai vienreizēja ienākuma avots, kur cenšas pēc iespējas izdevīgāk pārdot vīram. Bagātajiem goldiem ir daudz sievu. Nabadzīgo goldu elevas un meitas izmanto manzas un šamani Cumboka, kas apprecas aiz mīlestī-

Turpinājums 3. lapa pusē

«Zvejnieka dēls» kaimiņu republikā

Klaipēdas drāmas teātri notikušas Vija Lāča «Zvejnieka dēls» uzveduma pirmās izrādes. Pilsētas un plašās apkārtnes iedzīvotāji lielu interesi par gaidāmo inscenējumu parādīja jau tā sagatavošanas laikā, jo Lietuvas jūrmalā zvejnieku ekspluatācija buržuāzijas kundzības gados bija tikpat nežēlīga kā ulmaniskajā Latvijā un V. Lāča romāna varoņu liktenos ir daudz kopīga ar lietuviešu darbaļaužu sūriem pagātnes gaitām. Gatavojoties «Zvejnieka dēla» pirmizrādei Klaipēdā radīja pastiprinātu uzmanību populārā latviešu rakstnieka daiļradei vispār. Grūti bija šai laikā pilsētas un apgabalā bibliotēkā sapņot «Zvejnieka dēlu» vai «Vētru». Šis grāmatais gāja no rokas rokā. Klaipēdas skolotāju institūta literatūras nodaļas studenti bija sarīkojuši «Vētras» izlirzījumu.

«Zvejnieka dēla» dramatizējuma izrādē teātris bija piegājis visai nopietni. Režisors A. Zadeičis un dekorators R. Lukša apliecināja latvijai, lai uz vietas studēt vajadzīgos materiālus. Aktieri sīki iepazīs ar vietējo zvejnieku darbu. Pirms uzveduma nodotības atklāšanai, to noskatījās un sīki izlirzēja zvejniecības un zivju rūpniecības darbinieki un Klaipēdas sabiedrisko organizāciju pārstāvi, kuri izrādes veidotājiem deva būtiskus norādījumus. Tikai pēc trūkumu un kļūdu izlabošanas notika pirmizrāde.

Līdz šim notikušajās trijās izrādēs skatītāju zāle bija pārpildīta. Insceņjums guva sirsniņu atzinību.

Dažu tēlu traktējumā Klaipēdas teātra uzvedums atšķiras no filmas un no «Zvejnieka dēla» uzveduma Padomju Latvijā. Jo sevišķi tas sakāms par Teodora tēlu. Šis pārtarņieks un lauku mūļkotājs (tēlo aktieris A. Simkuns) lielā mērā atgādina katoļu baznīcnieku. Vislielākās simpatijas skatītājos gūst Zentas lomas veidotāja I. Leonavičute. Viņa radījusi apbrīnīgi vienkāršu, jūtīgu meitenes tēlu, kuras traģēdija dziļi savilgo skatītājus.

Aktieris K. Kepalas Oskara lomā un aktīve I. Budrikaitis Anitas lomā vēl nav iestādīti. Dzijl šatrināšas ir lappuses, kur N. Zadornovs stāsta par šo briesmīgo traģēdiju.

Pie izrādes lielākajiem panākumiem katrā ziņā pieskaitāms aktiera V. Ivanuska izveidotais spilgtais Garozas tēls un stingrās līnijas zīmētājs vecā Klavas tēls (aktieris I. Papiļskas).

«Zvejnieka dēla» uzveduma sagatavošanā aktīvi līdzdarbojies Klaipēdas drāmas teātra galvenais režisors Lietuvas PSR Nopelniem bagātais mākslinieks K. Juršis.

P. Gulbis,
Klaipēda

GOGOĻA «REVIDENTS»

Valmieras drāmas teātri

Atzīmējot M. V. Gogoļa nāves simto gadadienu, Padomju Latvijas teātri sagatavojuši virkni inscenējumu, kuriem ir būtiska nozīme mūsu teātra kultūras attīstībā. Pievērsoties Gogoļa dramaturģijai allaž ir liels notikums ikviena teātra dzīvē. Jo vairāk tas sakāms par «Revidentu» uzņemšanu periferijas teātra repertuārā, kur ģenitāls komedijas tēlu izstrādāšana ir īsta realistiskās mākslas skola.

Tāpat kā padomju kultūras centros, arī perifērijā teātra skatītājs padomju varas gados ir neizmērojami izaudzis. Viņš gaida monumentālu, patiesi radošu Gogoļa komedijas izrādi, kurā pilnām atklātos lugas idejiskais saturs.

«Revidents» skatuves gaitas vienmēr bijušas lielu panākumu vainagotas, tāpat kā cīņa par «Revidentu» allaž bijusi cīņa par teātra mākslas centrālajām problēmām. Padomju teātriņ «Revidents» ir neizmērojams meistartības kāpināšanas avots. Gogoļa ģenitāls tēls uz padomju skatuves guvusi jaunu scenisko spilgtumu un sulīgumu, jaunu idejiskās iedarbības spēku.

Ar ko tad konkrēti raksturojams režisores Annas Lāces vadībā paveiktais «Revidents» inscenējums Valmieras drāmas teātri? Vispirms kārtā izrāde aizrauj ar savu spraigumu, dinamiku, tēlamo profesionālo izpildījumu un saliedēto ansambli. Gogolis aktierus brīdināja: «Vairāk par visu uzmanieties, lai neiekristu karikatūrā». Sim briesmām Valmieras teātris visumā ticis pāri: parādīti pilnvērtīgi, vēsturiski pārliecinoši komedijas tēli.

Annas Lāces inscenējums atbilst «Revidenta» tradīcijām šā vārda labākajā nozīmē, nekad neklūdams par kāda jau pazīstama uzveduma atdarinājumu. Katrs vārds te šķiet jau kopš bērniības pazīstams, tomēr skan, it kā mēs to klausītos pirmoreiz. Lūk, tas ir nopietna radoša darba rezultāts.

Gan kostīmos, gan mākslinieciskajā noformējumā, gan vienkāršajā aprīkātā pilsētas aļņavā, kas atklājas aiz pilsētas priekšnieka loga, redzama teātra cenšanās realistiski parādīt tā laika Krievijas dzīvi, koloritu. Kaut arī izrādē ir daudz sīki izziņētu detaļu, tomēr inscenējums ir viengabals. Atrasts drošs, spriegs temps. Vienīgi izrādes sākumā visas krāsās zaļgojošā Gogoļa dialogi (Andreja Upiņa tulkojums) skanēja mazliet apslāpēti. Sevišķi zīmīgas mizaņscenas izdevušās pēdējā cēlienā, parādot, kā pilsētas priekšnieks pieņem apsveikumus. Daži jaunie aktieri, īpaši aktiņš, gan cenšas pārāk izdalīties no kopīgā dzīvā tona.

Bez tumšo krāsu sabiezējumiem, vienkārši un pārliecinoši pilsētas priekšnieku Skvozņiku-Dmuhonovski kā valzīvu mednieki izturas pret lezmiem. Cumboka saka: «Lūk, istie laupītāji. Val gan tos var salīdzināt ar mančūriem... Val gan man bija vērts bēgt šurp un meklēt taisnīgu dzīvi! Šie tūlīt grabj ciet slevas, sau tā, ka debesis un zeme dreb, izlēkuši krastā, sit ar patagām, draud ar nažiem, dzen kā sunus... Bērniņus triec prom, sperdami ar kājām kā kūcēnus...»

Ir tikai viena tauta, kam Amuras krastu iemītnieki uzticās, kas vīgļiem nedara pāri. Tie ir krievi. Tāpēc, kad Nevelskoja ekspedīcija ierodas pie Sachalinas krastiem, lezemiņi palīdz «Balkai» komandai izpētīt piekrasti.

Ar Cumbokas vārdiem autors izteic visu lezemiņu gaidīto cerību: «... Tagad loča (krievi — V. K.) atnāca, būs liels pārmaiņas. Viņi padzīs vergu tirgotājus mančūrus, laupītājus amerikāņus un japāņus...»

N. Zadornova romānos mēs iepazīstam dažādus krievu tautas pārstāvjus: gan augstmaņu cara galmā, gan vienkāršu darbaļaudis. «Tālajā novadā», kur tēlotie notikumi norisinās 1846. gadā, doti Aizbaikala kazaku Berdišovs, slavenā ieroču kalēja Markešas Čabarova, kazaku atamana Vasilija Skobeļeva un daudzi citi tēli. Grāmata «Uz okeanu» centrā ir Ģenadijs Nevelskojs. Autors rāda viņu kā kvēlu Krievzemes patriotu, zinātnieku, kas visu savu sirds degsmi ieliek cīņā par spraudt mērķa sasniegšanu.

Nevelskojam un viņa vadītā kuga komandai ir galvenie nopelni Amuras grivas izpētīšanā, jo, veicot šo nozīmīgo darbu, jaunais pētnieks rīkojas uz savu iniciatīvu un risku.

Nevelskoja tēls savaldzina lasītāju, un brīdī, kad pirmais lielais darbs jau veikts, bet Nevelskojs vēl nazina, kā viņa rīcību vērtēt galmā, ir zēl no viņa šķirties. Te rodas sajūta, ka par

tēlo Bernhards Priedītis. Radījis reljefs, spēka pilns tēls. Priediņa veidotais pilsētas priekšnieks nav nezvērs. Tas ir rupjš, godu un sirdsapziņu pazaudējis ierēdnis, kurš savu taklājību uzcēlis uz pilsētas iedzīvotāju plicēm. Tas ir pieredzes bagāts kukulņemējs un blēdis, kurš lemanijās veikli apslept savu nodarījumu pēdas. Uz pārejām ierēdnīšiem viņš norauģas no augšas, tādēļ viņa krachis ir sevišķi dramatisks. Visas nokrāsas pilsētas priekšnieka rakstūrā B. Priedītis parāda ļoti sīki. Aktieris prot izteiksmīgi atmaskot to, kas ir jauns un tumšs šai tēlā.

Viens no grūtākajām lomām pasaulē repertuārā ir Čļestakovs. Šai lomai nepietiek ar parastu tehniski veiklu izpildījumu. Lai tēlami parādītu šo dīkdienu mūļniekēli, nevelksmīgo ierēdni, nepieciešams liela mēroga aktieris, kurš spēj dziļi iedziļinoties melīgā varoņa iekšējās pasaules stichijā. A. Martinsona radītajā Čļestakovā nemaz nav nojaušams iepriekšējs nodoms meļot, mūļkot laudis. Tieši otrādi, pasvītots jebkādas mērķniecības trūkums Čļestakova avantūristismā. Vārdi no šā tukšgalvja lūpām plūst neapvaldītā strauvē, un pats varonis daudz nedomā ko un kādēļ viņš runā. Jāpiebilst, ka Čļestakova izbaļļu parādīšanai otrā cēlienā izmantoti nevajadzīgi režisūras triki (slēpšanās aiz cēmodaņa). Toties ļoti veiksmīgs Martinsona Čļestakovs ir melu skatā. Katrā vārdā te jūtama apbrīnojami naīva pašpārliecība, paša melu radītā skurbuma komisms. Visumā Martinsonam izdevies Čļestakovu notēlot spilgti un tai pašā laikā arī izturēti. Izņēmums ir vienīgi «mīlestības» aļņas, kur Martinsons vienkārši «pārspēlējas».

Anija Salduma pilsētas priekšnieka sievu Annu Andrejevnu tēlo kā jautru, kokeģu un enerģisku slevieti, kura godkārtīgi soppo par iekļūšanu augstmaņu sabiedrībā. Annas Andrejevnas attieksmēs ar Čļestakovu aktiņš tēnosuļi nevajadzīgu frivoltātes elementus. Lomā ir pietiekami daudz interesanta materiāla pilnīgākai aktiņš māksliniecisko iespēju parādīšanai.

Liels izteiksmības spēks ir pilsētas priekšnieka meļas Marijas Antonovnas tēls, ko atveidojusi aktiņš Austrā Skudra. Tēlam, kā saka, atrasts pāreiz pamattonis, un tas izturēts visā izrādē.

Koloritu provinciālā tiešneša Lapkina-Tjapkina tēlu sniedz aktiņš Pēteris Muraška. Veiksmīgi izstrādāts tēls ārējais zīmējums, īpaši — sejas izteiksme. Gogoļa remarkām un vēlākiem raskaldrojumiem atbilst arī tiešneša pusks veids.

Pastmeistara Spekina personā (ak-

tiēris J. Cvetkovs) skatītāja priekšā it kā atdzimst senais Nikolaja I laika pāsts ar visiem tā atribūtiem.

Aktieris Zanis Vinkalns tēlami parāda patversmju aizgādni Zemļaniku — zaķa pastaļu, skaudēju un divkosli. Ar zīmīgiem vilcieniem viņš prātis noraksturot šā iznīreļa un blēža vilgtīgo laipnību.

Ļoti labi Bobčinski notēlo Kārlis Lorencis. Dobčinska lomā viņam līdzvērtīgs ir Paula Laginova sniegums. Šie ārēji atšķirīgi personāži pārstēdz ar savu līdzību psihiskajā struktūrā un tieksmēs. Vienīgi pirmajā cēlienā abi aktieri pārāk «mēļājas» pa skatuvi, ieslēdēdami tieši tal karikatūra, no kuras brīdināja pats Gogolis. Izrādes turpinājumā viņi atrod ceļu uz īsti realistiskiem tēlošanas panēmieniem. Par K. Lorenci Bobčinski var teikt, ka tas ir viens no visspilgtākajiem tēliem inscenējumā. Visā kustīgā Bobčinska ķermenī un jo sevišķi — mazaļs nemierīgajās acīs atspoguļojas tie padevība, tie bailes, tie atkal nepārvarama zinkāre.

Skoļu pārrauga Lukas Lukiča Čļopova figurā (aktieris Valdis Medīšs) ir dažas Čechova «čļvēka futrali» iezīmes. Brīdī, kad Čļopovs satiekas ar Čļestakovu un dod viņam kukuli, skolu pārraugs ir tik samulsis un nožēlojams, ka, liekas, tūlīt zaudēs pēdējās saprāta atliekas. Varbūt ka šai brīdī aktiņš mazliet pārdrošs tuvojoties karikatūras robežai, taču jāatzīst, ka izveidots ilgi neaizmirstams skats.

Ar Čļestakova kalpa Osipa lomu veiksmīgi ticis galā aktieris Vilis Rubenis. Viņa atveidojumā Osips ir padzīvojis, apdomīgs cilvēks, kurš zina savu vērtību. Aktiņš sevišķi vērtību pievērsis tam, ka Osips attapība tālu pārspeļ savu saimnieku, tādēļ viņa attieksmēs pret Čļestakovu pasvītota nēlīnāšana un dusmas.

Pietiekami izteiksmīgi arī izrādes epizodiskie tēli: policisti Svistunovs (Zigmunds Misins) un Deržimorda (Roberts Ezers), viesnīcas sulaiņis (Rolands Valdmāns), tirgoņis Abdulljns (Kārlis Stulpis), Posļepkina (Doroteja Svetecka), apakšoficiāla atraiņne (Austrā Skrodele) un Miška (Olīja Kalja).

Kā redzams, ne jau viss Valmieras drāmas teātra inscenējumā ir pareizs un neapstrīdams. Taču nevar neatzīt, ka radīta augsta mākslinieciska līmeņa izrāde, kurā atspoguļots Gogoļa nemirstīgās komedijas stils un raksturs. Insceņjums devis iespējas plaši izvērtēties daudz, īpaši jauno aktieru talantam. «Revidents» uzvedums bez šaubām ir viens no lielākajiem Valmieras drāmas teātra radošajiem panākumiem.

N. Nikolajevs-Bergins

Leonardo da Vinči atcere

Sakarā ar Vispasaules Miera padomes aicinājumu šā gada aprīlī visa progresīva cilvēce atzīmē lielā itāļu mākslinieka un zinātnieka Leonardo da Vinči dzimšanas 500. gadadienu.

PSRS Zinātņu akadēmija, PSRS Mākslas akadēmija un PSRS Arhitektūras akadēmija, tāpat visu Savienības republiku Zinātņu akadēmijas rīko sesijas un svinības sēdes, kurās referaturs par Leonardo da Vinči dzīvi un darbību nolasīs izcilākie padomju mākslinieki, zinātnieki, arhitekti un mākslas vēsturnieki.

Mākslavā Leonardo da Vinči dzimšanas 500. gadadienas svinīgā sanāksme notiks 15. aprīlī, Piedalīties Leonardo da Vinči atceres svinībās uzaicināta grupa Itālijas mākslinieku un rakstnieku. Valsts vēstures bibliotēkā atvērta Leonardo da Vinči atceres izstāde, kuras centrā uz transparenta lasāmi pazīstamie Fr. Engelsa vārdi: «Leonardo da Vinči bija ne tikai liels mākslinieks, bet arī liels matemātiķis, mehanīķis un inženieris, kas devis svarīgus atklājumus visdažādākajās fizikas nozarēs».

Sakarā ar Leonardo da Vinči dzimšanas 500. gadadienu zinātnisku jubilejas sesiju Rīgā rīko Latvijas PSR Zinātņu akadēmija kopā ar Latvijas Valsts universitāti, Latvijas PSR Mākslas akadēmiju, Padomju māksliniekus un komponistu savienībām. Sesijas svinīgajā sanāksmē 16. aprīlī LVU aulā nolasīs šādus referātus: «Leonardo da Vinči un viņa laikmets» (referents — vēstures zinātņu kandidāts V. Dorofenko), «Leonardo da Vinči mākslinieciskā daiļrade» (prof. U. Skulme), «Leonardo da Vinči mehanika» (prof. J. Pakovko), «Leonardo da Vinči kā arhitekts un inženieris» (prof. A. Krūmiņš), «Leonardo da Vinči kā anatomists» (prof. K. Kalbergs), «Leonardo da Vinči un dzeja» (Staļina premijas laureāts J. Sudrabkalns) un «Muzikālā kultura Leonardo da Vinči laikmetā» (prof. J. Vitolīns).

Republikānisko jubilejas izstādi, kuru organizē Latvijas PSR Zinātņu akadēmija, Māksliniekus savienība un Rīgas mākslas muzejs, atklās 15. aprīlī Valsts tēlotājas mākslas muzejā Pionieru laukumā-3.

Leonardo da Vinči dzimšanas 500. gadu atcerē roģīgi gatavojas Latvijas Valsts pedagogiskā institūta kolektīvs. Izstrādāts sarīkojumu plāns. Paslīdzēji sagatavo referātus par lielā itāļu mākslinieka un zinātnieka dzīvi un darbu. 26. aprīlī institūtā notiks zinātniskā konference, kurā nolasīs Leonardo da Vinči darbības vērtīgus referātus.

Atceres dienām sagatavo izstādi par tematu «Renesanses laikmeta māksla un Leonardo da Vinči».

V. Kacēna

Uzlabot grāmatu un žurnālu mākslinieciski poligrafisko apdari!

Padomju grafika ir liela, dziļa māksla ar senām realistiskām tradīcijām, māksla, kas vadās no visprogresīvākajām mūsdienu idejām, socialisma laikmeta cienīga māksla.

Mūsu socialistiskās Dzintenes ļaudis labi pazīst padomju grafikas izcilākos darbus kā politiskā plakata, tā stāvgrafikas un grāmatu ilustrācijas nozārā.

Arī Padomju Latvijas grafiki, apgūdami socialistiskā realisma metodi, radījuši virkni vērtīgu darbu īpaši grāmatu, žurnālu un citu izdevumu mākslinieciskajā apdarē. Uzlabojies ilustrāciju un visas iespēstās produkcijas mākslinieciskais un poligrafiskais noformējums.

Kā pozitīvs fakts sevišķi atzīmējams marksisma-lenīnisma klasiku grāmatu gaumīgais, izturētais ārējais izveidojums. Par teicamu produkciju jāatzīst arī daudzi daļlitteratūras, bērnu, zinātniskās un pedagoģiskās literatūras izdevumi.

Taču, novērtējot Latvijas Valsts izdevniecības un Laikrakstu un žurnālu izdevniecības klajā laisto grāmatu un žurnālu mākslinieciski poligrafiskās apdares līmeni visumā, jākonstatē, ka, līdztekus krietniem panākumiem, daudzi izdevumi vēl ir zemas kvalitātes. Grāmatu noformējumā vēl vērrojama izskaistīšanas tieksme. Vairākos gadījumos sastopamies ar estetisma, stilizēšanas un formalisma atliekām. Grāmatas izdevēji bieži vien aizraujas ar grezniecīgu iesējumiem, kas nekādi neatbilst pelēkajai un nemākslinieciskajai grāmatas teksta daļas apdarei. Citos gadījumos noformējums neatbilst grāmatas saturam.

Labas realistiskas ilustrācijas izdevums — palīdzēt lasītājam uztvert stāsta, romāna, poēmas galveno, sociāli nozīmīgāko sižeta attīstības līniju. Mezģļa punktu pareiza atbilde, sīzētisko akcentu izvēle, lai vispilnīgāk varētu atspoguļot personāžu raksturus, — lūk, padomju ilustratora darba ceļš.

Sai ziņā pie mums vēl ne viss ir kārtībā. Pārāk daudz padomju rakstnieku grāmatu iznāk vai nu pavisam bez ilustrācijām vai arī ar vājiem zīmējumiem.

Diendienā nodarbojamies ar grāmatu apdari, mākslinieciskie redaktori un poligrafiski nav atsevišķi izdalījuši svarīgākos, nozīmīgākos izdevumus, lai pievērstu tiem īpašu uzmanību un tādejādi sagatavotu pilnvērtīgi noformētas grāmatas, kuras varētu kļūt par paraugu turpmākajam darbam. Taču galvenie cēloņi grāmatu un žurnālu apdares zemaļam mākslinieciskajam līmenim ir citi.

Vispirms jārunā par to, ka mūsu jaunrādī nelabvēlīgi ietekmē nepietiekami idejiskās audzināšanas līmenis mākslinieku vidū. Te kā piemērs var noderēt daudzas mūsu grāmatas un žurnāli, kur itin bieži sastopam no profesionālā viedokļa veikli un interesanti izstrādātas, bet idejiskajā saturā vājas grafikas. Idejiskuma un dziļas satura izpratnes trūkums pazudina visus mākslinieka pūliņus.

Mākslinieciskā noformējuma zemas kvalitātes cēlonis ir arī nepietiekami asā cīņa par meistariību. Tieši meistariības ziņā mēs ne vienmēr sev un saviem biedriem uzstādām stingras prasības.

Ilustratoru un grāmatu noformētāju audzināšana Latvijas Padomju mākslinieku savienībā pavājinājusies. Attiecīgās lekcijas nenotiek, gaužām maz sarīkots izdotu grāmatu un žurnālu izstrādājumu, ilustrāciju izstāžu.

Ļoti svarīgs trūkums mūsu darbā ir arī tas, ka mākslinieki pavisam reti dzīvi. Mūsu jaunrādē vēl joprojām atpaliek no socialistiskās celtniecības templiem. Izdevniecībai un Mākslinieku savienībai turpmāk vajadzētu sūtīt ilustratorus, tāpat kā citu nozaru māksliniekus, radošos komandējumus uz rūpnīcām, kolhoziem, un tikai tad pieņemti no viņiem zīmējumi.

Tikai tāpēc, ka pārāk maz bija pētīts dzīves materiāls, īsto līmeni ilustrācijas neizsniedza G. Nikolajeva romāna «Pļauja» (ilustrators — šo rindā autors) un A. Sakses romāna «Pret kalnu» izdevumā (ilustrators — M. Vitoliņš). M. Huseina grāmata «Apšero-

na» savā laikā iznāca neilustrēta. Vienīgais iemesls tam bija, ka neizdevās atrast mākslinieku, kurš labi pazīst grāmatā aprakstītos faktus. Mākslinieks A. Ritovs pašlaik izjūt zināmas grūtības B. Gorbatova romāna «Donbass» mākslinieciskā noformējuma sagatavošanā, un galvenokārt tādēļ, ka nepazīna romānā attēloto vidi un darbu.

Arī bērnu grāmatu ilustrēšanā stāvoklis nav labāks. Kā zināms, līdztekus parastajiem idejiskajiem mākslinieciskajiem uzdevumiem, bērnu grāmatas ilustratoram atrisināmi arī pedagoģiski uzdevumi. Bērnu grāmatai, sevišķi ja tā veltīta pašiem mazākajiem lasītājiem, jābūt ne tikai krāšņai un dzīves priecīgai, bet tā jāuzskata par pirmo enciklopediju, kur mazais padomju pilsonis iegūst zināšanas par pasauli, par dažādām parādībām. Turklāt grāmatai jāaudzina bērnu morālās jūtas un estētiskā gaume. Skaidrs, ka tāda grāmata nav vietas nekādam patvaļībām un formalistiskiem eksperimentiem.

Un tomēr mums netrūkst sliktu piemēru. A. Mucenika ilustrācijas K. Ušinska grāmatai «Bērni birzi» nekādi nevar atzīt par veiksmīgām. Bērni atgādina lelles, pieļauta patvaļīga atkāpšanās no teksta utt. Nepietiekami nopietni P. Sīļa grāmatas «Pavasaris» ilustrēšanā strādājis mākslinieks J. Jansons. Zīmējumā ir anatomiskas kļūdas, bērnu tēli izkropoti. Arī daudzas citas grāmatas jāsadūras ar vāju zīmējumu, bālumu un neizteiksmību.

Glūži tas pats sakāms par žurnālu «Bērni».

Allaž jāatceras, ka mākslinieciskajam noformējumam ir liela loma padomju skolas pozitīvā tēla radīšanā un atklāšanā. Tieši ilustrācija bieži vien var palīdzēt lasītājam konkrēti stādīt priekšā, kāds tad viņš ir, šis mūsdienu skolēns, kura raksturīgākā iezīme ir centība mācībai, biedriskums, kvēla gatavšanās kļūt par aktīvu komunistiskās sabiedrības celtnieku. Bet ilustrācija ziņā «Bērni» bieži vien ir sauss un garlaicīgs žurnāls, kas nespēj pildīt minētos idejiskās audzināšanas uzdevumus.

Runājot par žurnālu noformējumu vispār, jānorāda uz dažiem būtiskiem trūkumiem arī citos republikā izdotajos žurnālos. Pirmā kārtā jārunā par žurnālu «Padomju Latvijas Kolhoznieks». Šā izdevuma redakcija pārāk maz vēribas veltīt ilustratīvā materiāla izvēlei, tā kvalitātei un idejiskajai nozīmībai. Fotouzņēmumi nenozīmīgi, sīki. Žurnāla aplauzums lielāko tiesu vienmēr, traforets, bet dažkārt pat nemākulīgs. Vāji izstrādātas klīšejas, neapmierinoša retuša. Otrās krāsas pielietošana žurnāla iekšpusē nav devusi pozitīvus rezultātus.

Daja no šiem trūkumiem piemīt arī žurnālam «Zvaigzne». Īpaši jārunā par to, ka vēl nav apgūta krāsaino pielikumu un krāsaino fotouzņēmumu iespēja. Visās šīs reprodukcijās dominē ugunīgi sarkanā krāsa.

Noformējuma ziņā arī vien labāks kļūst žurnāls «Fiziskā Kultura», kas sekmīgi atbrīvojas no agrākās vienmērības un stilizācijas tendencēm.

Beidzot jāatzīmē visu izdevumu — grāmatu un žurnālu — vājais poligrafiskais iespiedums. Pārāk bieži lasītājam ar nepatiku nākas konstatēt, ka mūsu izdevumos iespieduma krāsa ir netīra, pelēka, nevienmērīga, ka krāsainos iespiedumos klīšejas nesakrīt, ka grāmatas brošetas un apgrieztas pavisam.

Republikas poligrafijas tehniskā bāze ir pietiekami bagāta un moderna, lai visas grāmatas un žurnālus tauta saņemtu teicamā apdarē. Netrūkst mums arī talantīgu, labi sagatavotu mākslinieku un poligrafiku kadru. Latvijas Padomju mākslinieku savienībai, Mākslas akadēmijai, izdevniecībām un visai mākslinieku sabiedrībai kopīgu pūliņu un auglīgas sadarbības rezultātā jāpanāk, lai strauji celtos mūsu grāmatu mākslinieciskās un poligrafiskās apdares līmenis.

V. Kovaļevs,

Latvijas Valsts izdevniecības mākslinieciskais redaktors

Muzikālās komedijas teātris sagatavojis krievu valodā J. Miljutina «Trembitu». Attēls: skats no jaunā uzveduma V. Lavrentjeva uzp.

Ārzemju piezīmes

«BALETS» AIZ OKEANA

Kādas baleta trupas vadītāji Ņujorkā, meklēdami temas jaunām uzvedumiem, pievērsušies pagātnes klasiskajam mantojumam. Izvēle kritusi uz Šarla de Kostera pazīstamo darbu «Tils Pūcēspieģelis». Klasiskā baleta ietvaros amerikāņu baletmeistariem izrādījies pārāk saurs. Formalistisku triku taisīšanas manījas apstēti, viņi par vienu no baleta personāžiem izraudzījuši cilvēka skeletu.

Izteikdama pārsmalcinātās buržuāziskās publikas domas, avīzē «New York Times» sajūsmā raksta, ka balets par Tila Pūcēspieģeli ir «augstākās atzinības vērts» un ka tas ir «visumā aizraujošs darbs». Šai pašai avīzē publicēts uzņēmums, kur redzams dejotājs ar skeletu rokās.

IET BOJA VESTURISKS PIEMINEKLIS

Fašistiskās okupācijas laikā Versajas pili neapkurināja un neremontēja. Pēc Francijas atbrīvošanas izstrādāja plašu programmu šā vēstures un mākslas pieminekļa sakārtošanai. Programmas realizācija prasīja daudz līdzekļu, bet tos aprija alvīven pleaugošo bruņošāns krediti.

Valsts sekretars tēlotājas mākslas jautājumos Kornju nesen bija spiests atzīt presē, ka desmitiem gadu novārtā atstātā Versajas pils var kuru katru brīdi sagrūt, ka vajadzīgi vismaz 5 miljardi franku «visnepieciešamākajiem remontiem», kuri varētu atkalināt katastrofu. Kornju starp citu piebilda, ka šo 5 miljardu franku Francijas valdībai nav.

Francu progresīvās nedēļas laikraksts «Lettres françaises» šai sakārā rakstīja: «Pārsteigtā Francija nesen uz zināja, ka Versajas pils ir tuvu sagrūšanai. Jūmti tek, paneļi satrād, plafoni izkrit veseliem gabaliem. Visa šī nabadzība liek sāpēs saņņauties francuž sirdīm. Viņiem Versaja ir Francijas simbols, un viņi domā, ka Versajai jāpastāv tik ilgi, cik ilgi pastāvēs pati Francija.»

«ATPUTAS STĀVOKLIS»

Londonas Sittijas žurnāls «Economist», rezumējams angļu teātru darbību 1951. gadā, nesen rakstīja, ka Anglijas skatuves darbinieku arodbiedrības locekļu lielākā daļa pašlaik atrodies «atpūtas stāvoklī». «Solidais» žurnāls atturējās paskaidrot, ko nozīmē termins «atpūtas stāvoklis». To izdarīja Reitera aģentūra, kuras oficiālajā ziņojumā teikts, ka vairāk nekā 15 tūkstoš aktieru, aktrīšu un muziķu, t. i. katrs trešais Anglijas teātru mākslinieks, pašlaik ir bez darba. Ja vēl ņem vērā, ka buržuāziskā prese līdzīgos gadījumos mēdz skaitļus krietni vien pamazināt, tad viegli iedomāties, kāds īstenībā ir angļu skatuves mākslinieku «atpūtas stāvoklis».

Margēra Zariņa skandarbu atskaņojums

Komponists Margēris Zariņš latviešu muzikas dzīvē ienāca apmēram pirms 20 gadiem, taču viņa mākslas uzplaukums saistīts tikai ar padomju varas gadiem, kad viņam bija dota iespēja atbrīvoties no dažādu maldīgu modernisma strāvu ietekmēm un, sekojot partijas vēsturiskajiem norādījumiem mākslas jautājumos, nostāties uz socialistiskā realisma ceļa. Cik auglīgs ir bijis komponista darbs, par to labāko liecību dod oratorija «Valmieras varoņi», kas M. Zariņu ierindoja Staļina premijas laureātu skatā. Izcilā apbalvojuma iedvesmots, mākslinieks ar jo lielu atbildības sajūtu veidojis tālāk savu jaunrādī. 1951. gadā strādādam pie Jāzepa Medīna nepabeigtās operas «Zemdeģis», uzrakstīdams dziesmu ciklu «Padomju sieviete — miera cīnītāja» (P. Vilpa teksts), radīdams interesantu padomju folkloras apdari solistam, kokiēm un angļu radžīnam, kā arī komponēdams daudz dziesmu koriem, solistiem un citus darbus.

Pārskatu par komponista Margēra Zariņa darbību kamer muzikas žanrā varējam iegūt Valsts Filharmonijas rīkotajā kārtējā kamer muzikas vakarā. Te bija pārstāvēti ne tikai viņa pēdējo gadu realistiskie darbi, bet arī daži agrīnākie sacerējumi (Preludija no «Klasiskās svītas»).

Pēdējos gados rakstīto M. Zariņa muziku raksturo bagātīgs melodisms, kas jo bieži saistīts ar tautas dziesmu intonācijām. Melodikai vienmēr pakļauti visi pārējie muzikas izteiksmes līdzekļi, kuras autors brīvi pārvalda. M. Zariņš ir viens no tiem nedaudzajiem latviešu padomju komponistiem, kas vokālās muzikas jaunrādē cieši sadarbojas ar dzejniekiem. Sadarbība ar A. Krūkli novedusi pie oratorijas «Valmieras varoņi» teicamajam panākumiem, sadarbība ar P. Vilpu notiekusi patiesīgumu viņa piecu dziesmu lielajā ciklā «Padomju sieviete — miera cīnītāja», kas dziļi savijņo

ikvienu klausītāju. M. Zariņa jaunākajā darbā — dziesmu ciklā «Sudrabota gaismā», kas attēlo patiesu mīlu kā jaunu spēku un darba prieka atraisītāju cilvēka dzīvē, no visdziļākajām dvēseles dziļēm izaugušo pārdzīvojumu apdvēstās Raiņa četrindas guvušas atbilstošo muzikālo ietērp.

Nozīmīgs ir arī M. Zariņa darbs tautas muzikas laukā. Dzirdētās tautas dziesmu apdares apliecināja, ka komponists tautas dziesmai pietiek radoši, meklē ikvienā pavadījuma takti iespēju jo konkrētāk atsegt teksta tēlus («Circēna kāzas», «Aijā, Ancit»). Jaunā padomju latviešu folklorā M. Zariņa jaunrādē izmantota, sekojot Tautas mākslinieka Emīļa Melngailja paraugam. Daudzi jaunie teksti ietērpti melodiski skaistās skaņu vītnēs un grūti atšķirt, kas paša komponista, kas ņemts no tautas. Interesanti iecerētais angļu raga, kokļu un solistu ansamblis rakstīti bagātīgā faktūrā.

M. Zariņa darbus atskaņoja jaunā dziedātāja Arta Pile. Apveicami, ka talantīgā dziedone bija atradusi par iespējamu nu jau trešo gadu pēc kārtas dot savu patstāvīgo koncertu. Tie, kas atceras A. Piles — toreiz vēl Maskavas konservatorijas jaunās absolventes — debiju Rīgā 1949. gada decembrī, apbrīno, cik strauji māksliniece augusi. Tikamo, ne sevišķi spēcīgo mecosoprānu dziedone apvienojusi ar sirsnīgas vienkāršības un patiesīguma caurstrāvojto priekšnesumu, kas klausītāju spēji savijņot gan dramatiskajā («Audējas dziesma»), «Meitene, kas nepārnāca», gan liriskajā («Aijā, Ancit»), cikls «Sudrabota gaismā» plāksnē.

Iespaidiem bagātā kamer muzikas vakarā piedalījās solisti M. Flīss (baritons), H. Klava, T. Valnovska (kole) un I. Krasnopjorovs (angļu rags). Iejuģīgus klavieru pavadījumus un emocionālo tēlu ziņā spilgtus solo priekšnesumus, kā arī vien, sniedza Nopelniem bagātais mākslinieks Hermanis Brauns.

O. Grāvis

ŠONEDĒĻ

Sodien Konservatorijas zālē Čaikovska darbiem veltīts koncerts. Piedalās LPSR Nopelniem bagātais mākslinieks H. Brauns, L. Rubene, E. Bertovskis, L. Rjabova un E. Volšteine. Sākums plkst. 17.

14. aprīlī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

15. aprīlī Filharmonijas zālē simfoniskais koncerts no cikla «Autors koncerti», veltīts uzbeķu komponistu M. Ašrafi un G. Mušeļa darbiem. Dirģents PSRS Tautas mākslinieks M. Ašrafi, solists Vissavienības pianistu konkursa laureats I. Aptekevss. Sākums plkst. 20.

16. aprīlī Mākslas darbinieku namā Krievu dramaturģa aktiera V. Sachovskoja radošā darba vakars. Piedalās Krievu dramaturģa, Operas un baleta teātra un Filharmonijas mākslinieki. Sākums plkst. 20.

16. aprīlī Latvijas Padomju māksli-

nieku savienībā tēlnieku sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 17.

17. aprīlī Operas un baleta teātri F. Jarulna baleta «Ali-Batirs» pirmizrāde. Sākums plkst. 20.

17. aprīlī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā teātra dekoratoru un noformētāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

18. aprīlī Mākslas darbinieku namā Radio komitejas kvarteta — I. Dālmaņa, G. Brachmaņa, B. Tiltiņa un E. Bertovska — radošā darba vakars. A. Darkevica ievadvārds. Sākums plkst. 20.

18. aprīlī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā grafiku sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 18.

19. aprīlī Mākslas darbinieku namā Leonar do da Vinči dzimšanas 500. gadadienai veltīta lekcija. Sākums plkst. 20.

19. aprīlī Mākslas darbinieku namā mutiskais žurnāls «Gribu visu zināt». Sākums plkst. 20.